

**VILNIAUS UNIVERSITETO
KAUNO HUMANITARINIO FAKULTETO
VERSLO EKONOMIKOS IR VADYBOS KATEDRA**

**Edmundas Jasinskas, Ingrida Šarkiūnaitė, Dalia Štreimikienė,
Edverdas Vaclovas Bartkus, Dainora Grundey,
Remigijus Čiegis, Vilma Tamulienė**

**METODINIAI NURODYMAI SOCIALINIŲ MOKSLŲ KRYPTIES
STUDENTŲ MAGISTRO BAIGIAMIESIEMS DARBAMS**

KAUNAS 2011

Metodinė priemonė patvirtinta Vilniaus universiteto
Kauno humanitarinio fakulteto Taryboje
2011 spalio 19 d. protokolo Nr.3

Recenzentai:

Prof. dr. Rasa Kanapickienė, Finansų ir apskaitos katedra

doc. dr. Aloyzas Rimantas Pareigis, Verslo ekonomikos ir vadybos katedra

- © VU KHF, 2011
- © Edmundas Jasinskas, 2011
- © Ingrida Šarkiūnaitė, 2011
- © Dalia Štreimikienė, 2011
- © Edverdas Vaclovas Bartkus, 2011
- © Dainora Grundey, 2011
- © Remigijus Čiegis, 2011
- © Vilma Tamulienė, 2011

ISBN 978-9955-33-661-7

TURINYS

ĮVADAS	4
1. MAGISTRO BAIGIAMOJO DARBO REIKALAVIMAI	5
1.1. Bendrieji reikalavimai	5
1.2. Tarptautinio verslo vadybos ir Verslo administravimo studijų programų reikalavimai	9
1.2. Marketingo ir prekybos vadybos magistro studijų programų reikalavimai	12
2. METODOLOGIJA	16
2.1. Tyrimas	16
2.2. Tyrimo procesas ir tyrimo proceso elementai	16
2.3. Tyrimo metodai	22
3. MAGISTRO BAIGIAMOJO DARBO PATEIKIMAS IR TECHNINIS ĮFORMINIMAS	25
3.1. Citavimas ir nuorodos.....	25
3.2. Bibliografinis literatūros aprašas	28
3.3. Lentelės, paveikslai, formulės	34
3.4. Reikalavimai tekstui	34
3.5. Reikalavimai darbų kalbai	36
4. REKOMENDACIJOS MAGISTRO BAIGIAMOJO DARBO GYNIMUI	38
LITERATŪRA	40
PRIEDAI	42

IVADAS

Magistrantūros programų studijų studentai patiria nemažai sunkumų rengdami magistro baigiamąjį darbą. Magistro baigiamasis darbas yra viena iš studento žinių vertinimo formų. Netinkamai parengti darbai sumenkina jų kokybę. Studentams neretai trūksta tyrimų rengimo įgūdžių, metodologijos žinių ir tai apsunkina tiek darbo temos pasirinkimą, tiek tyrimo planavimą ir atlikimą. Neretai studentai nežino ir darbo apipavidalinimo reikalavimų. Tinkamas pasirengimas tyrimui užtikrina sėkmingus rezultatus.

Šios metodinės priemonės tikslas — supažindinti magistrantus su magistro baigiamojo darbo metodiniais reikalavimais ir suformuoti magistro baigiamojo darbo parengimo įgūdžius. Metodinėje priemonėje pateikiami susisteminti pagrindiniai metodologiniai, darbo turinio ir darbo įforminimo reikalavimai, taikomi tiek bendrai kiekvienai magistrantūros studijų programai, tiek atskirai: tarptautinio verslo vadybos (toliau — TVVM), verslo administravimo (toliau — VAM), marketingo ir prekybos vadybos (toliau — MPVM) magistro studijų programoms studentams. Čia pateikiami mokslinio tiriamojo darbo rengimo reikalavimai ir esminiai rengimo principai. Nors magistro baigiamieji darbai ginami visose aukštosiose Lietuvos mokyklose, jų turinys kiekvienoje mokymo įstaigoje dažnai skiriasi. Tai susiję su mokslinei visuomenei būdingu požiūrių pliuralizmu.

Antra vertus, nežiūrint magistro studijų programų tikslų, teorinės ir empirinės informacijos santykio, darbo apimties, informacijos struktūrizavimo ir kai kurių kitų skirtumų, yra dalykų, dėl kurių ginčų nekyla. Nesvarbu, kokioje studijų programoje rengiamas magistro baigiamasis darbas, darbo turinys privalo tiesiogiai atitikti pasirinktą temą. Visi darbai privalo būti nuoseklūs, analizė turi būti sistemiška: jei naudojami duomenys, jie turi būti patikimi arba paaiškintas jų patikimumo laipsnis, privalo būti gerbiamos autorinės teisės ir t. t.

Šioje metodinėje priemonėje aptariamos abi magistro baigiamojo darbo rengimo pusės. Čia pateikiami tiek esminiai universalūs reikalavimai, tiek reikalavimai, kylantys iš studijų proceso organizavimo prioritetų. Pastarieji skirtumai ryškūs ne tik mokymo institucijose, tačiau ir atskirose studijų programose. Ruošiant šiuos nuostatus, buvo orientuojamasi į Vilniaus universiteto Kauno humanitarinio fakulteto Tarptautinio verslo vadybos, Verslo administravimo, Marketingo ir prekybos vadybos magistro studijų programų poreikius. Kitų studijų sričių ir krypčių dėstytojams ir studentams šie metodiniai nurodymai gali būti naudingi tiek, kiek juose atsispindi universalūs tyrimams keliami reikalavimai, bei tiek, kiek jų programų tikslai ir prioritetai sutampa su magistro studijų programomis, kuriomis buvo remtasi.

Leidinyje pateikiama: magistro baigiamojo darbo reikalavimai, turinys, ruošimo metodologija, apipavidalinimo reikalavimai ir rekomendacijos baigiamųjų darbų gynimui. Didelis dėmesys skiriamas studijų darbų rengimo metu atliekamų tyrimų planavimui, atlikimui, tyrimo metodų pristatymui.

Autorių kolektyvas dėkoja visiems Vilniaus universiteto Kauno humanitarinio fakulteto darbuotojams, padėjusiems rengti šiuos nurodymus bei pateikusiems vertingų pastabų.

1. MAGISTRO BAIGIAMOJO DARBO REIKALAVIMAI

Šioje dalyje pateikiami magistro darbų bendrieji reikalavimai ir detalus struktūrinių dalių aprašymas pagal skirtingas magistro studijų programas: Tarptautinio verslo vadybos (TVVM), Verslo administravimo (VAM), Marketingo ir prekybos vadybos (MPVM).

1.1. Bendrieji reikalavimai

Magistro darbas — tai kvalifikacinis mokslo darbas, integruojantis teorines nagrinėjamos srities žinias ir empirinės realybės analizės įgūdžius, leidžiančius papildyti egzistuojančias mokslo žinias naujomis idėjomis. **Magistro baigiamasis darbas yra mokslinis darbas**, jo rezultatai privalo turėti tam tikrą mokslinę vertę. To pasiekama išplečiant tyrimo rezultatus: jie turi būti reikšmingesni nei vien atskiro tyrinėjamo objekto problemos išsprendimas.

Magistro baigiamasis darbas pradedamas nuo temos pasirinkimo ir mokslinės literatūros teorinės analizės. Išstudijavus mokslo ir informacijos šaltinius, turi būti patikslinta darbo tema, suformuluotas tyrimo tikslas ir apibūdinta tyrimo problema, suformuluoti darbo uždaviniai, darbo objektas, hipotezės, kurios ginamos baigiamajame darbe, numatyta tyrimui reikalinga medžiaga, informacijos rinkimo ir apdorojimo metodai, laukiami rezultatai, parengtas baigiamojo darbo planas (darbo struktūra šiek tiek skiriasi priklausomai nuo magistratūros studijų programos).

Magistro darbas turi atskleisti autoriaus intelektualinę brandą, jame turi būti justis svarus asmeninis indėlis. Darbas turi būti moksliškai naujas ir originalus. Originalumą nulemia tyrime pateikiami nauji empiriniai įrodymai, pagrindžiantys arba atmetantys darbe suformuluotas hipotezes, koncepciją, teoriją ar modelį. Darbo mokslinį naujumą garantuoja patobulinta esama ir (ar) sukurta nauja tyrimo metodologija, pasiūlytas tobulesnis mokslinės problemos sprendimas.

Magistro darbas rašomas nuosekliai, kiekvieną semestrą (magistro darbo tarpinių atsiskaitymų reikalavimai pateikti 4 priede) su darbo vadovu formuluojant konkrečias mokslinio tiriamojo darbo užduotis. Darbas turi būti grindžiamas ne vadovėliuose ar brošiūrose išdėstyta, o monografijose, moksliniuose straipsniuose ir kituose moksliniuose darbuose pateikta informacija. Vadovėliai naudojami tik kaip pradinis informacijos šaltinis. Magistro darbo apimtis yra apie 50—60 lapų TVVM ir VAM atveju ir MPVM 60—75 lapai MPVM atveju.

Šiame skyriuje nurodoma, ką privalu pateikti magistro baigiamojo darbo dalyse. Būtina atkreipti dėmesį, kad skirtingai magistro studijų programai turinio reikalavimai gali skirtis (jie išsamiau aptariami 1.2. ir 1.3. skyriuose).

Įvado apimtis — iki trijų puslapių. **ĮVADE** apibūdinama:

- temos aktualumas;
- problemos ištyrimo lygis;
- darbo problema;
- darbo objektas, tikslas ir uždaviniai;
- jeigu reikia — ginama hipotezė (-ės) arba prielaida (-os);
- darbo struktūra;
- darbo ir tyrimo metodai;
- darbe naudoti literatūros šaltiniai;

- darbo teorinė reikšmė;
- darbo praktinė reikšmė;
- darbo apribojimai ir sunkumai (jei tokie yra);
- rezultatų aprobavimas (jei dalyvauta mokslinėje konferencijoje, turi būti pateiktas tikslus bibliografinis konferencijos pranešimo ir publikuoto straipsnio aprašymas);
- darbo struktūra ir apimtis.

Darbo aktualumas. Magistro baigiamojo darbo įvadas pradedamas nusakant darbo aktualumą ir naujumą. Atskleidžiant temos aktualumą ir naujumą, patartina apibrėžti tyrimo problemą, tada lengviau formuluoti darbo tikslą ir uždavinius.

Problemų ištyrimo lygis. Šioje dalyje aptariami pasirinktos srities Lietuvos ir užsienio mokslininkų atlikti tyrimai. Apibrėžiami svarbiausi nagrinėjamos tematikos tyrimai ir jų rezultatai, nurodoma, kokiais aspektais problema išnagrinėta kitų autorių ir tyrėjų.

Darbo problema. Pasirinkus darbo temą, formuluojama mokslo darbo problema atsakant į klausimus, ką ir kaip tobulinti. Darbo problema pradedama klausiamuoju žodžiu „*Kaip...?*“.

Darbo objektas. Darbo objektas nurodo, į ką nukreipiamas mokslo tyrimas. Nederėtų painioti darbo objekto su tyrimo objektu, kuris formuluojamas tiriamojoje baigiamojo darbo dalyje. Darbo objektas apima visą mokslo darbo sritį, o tyrimo objektas apima tik empirinį tyrimą. Darbo objektas apibrėžia, koks tyrimo objektas gali būti pasirinktas.

Darbo tikslas. Pasirinktos darbo temos pavadinimas turi atitikti darbo tikslą. Darbo tikslas, kaip ir darbo pavadinimas, turi atspindėti darbo objektą, remtis darbo problema. Formuluojant darbo tikslą, orientuojamasi į numanomą gauti iškeltos hipotezės(-jų) patvirtinimą arba paneigimą. Paprastai kiekvienas mokslo tyrimas atliekamas norint patikrinti iškeltos hipotezės teisingumą. Taigi hipotezė rodo, kokia pagrindinė idėja tyrėjas vadovaujasi, o darbo tikslas yra patvirtinti hipotezę arba ją paneigti.

Hipotezė magistro baigiamojo darbo rašymo metu gali keistis, ji gali būti patikslinta arba atmesta ir suformuluota iš naujo. Formuluojant tikslą svarbu ne tik susieti jį su iškeltos hipotezės patikrinimu, bet ir su atliktos literatūros apžvalgos pagrindiniais teiginiais. Tikslas turėtų būti formuluojamas glaustai, vienu sakiniu. Tikslą išsamiau turi detalizuoti **darbo uždaviniai**, kurie atspindi tikslo siekimo etapus ir priemones. Keliant darbo uždavinius numatomi daliniai rezultatai, kurie padeda siekti pagrindinio tikslo. Kiekvieno uždavinio sprendimo rezultatai turi atsispindėti baigiamojo darbo išvadose ir siūlymuose.

Darbo struktūra. Čia aptariama magistro baigiamojo darbo struktūra: apibrėžiami esminiai atskirų dalių klausimai, nurodomas magistranto įnašas į mokslinį tyrimą.

Darbo ir tyrimo metodai. Studentas turi išvardyti magistro baigiamajame darbe taikytus darbo ir tyrimo metodus ir trumpai paaiškinti, kam (kaip? koku tikslu?) jie buvo taikomi.

Darbe naudoti literatūros šaltiniai. Trumpai apibūdinama, kokiais literatūros šaltiniais naudotasi, su kokiomis temomis/ sritimis jie susiję.

Darbo teorinė reikšmė. Labai konkrečiai, punktais, pateikiami pagrindiniai teoriniai autoriaus atradimai, pvz., patikslintas apibrėžimas, susistemintos teorijos ir pan.

Darbo praktinė reikšmė. Labai konkrečiai, punktais, pateikiami pagrindiniai praktiniai autoriaus atradimai, susiję su atliktu tyrimu.

Darbo apribojimai ir sunkumai. Tikslinga būtų nurodyti problemas, su kuriomis susidurta renkant mokslinę, teisinę, statistinę ar sociologinę informaciją, t. y. apibūdinti apribojimus, su kuriais magistrantas susidūrė rengdamas darbą.

Rezultatų aprobavimas. Jei dalyvauta konferencijoje/ seminare, kur buvo pristatyta nagrinėjama tema, įvade reikia pateikti bibliografinį straipsnio aprašą.

Darbo struktūra ir apimtis. Nurodoma, kiek darbe yra dalių, puslapių, paveikslų, lentelių, priedų, literatūros šaltinių.

MAGISTRO BAIGIAMOJO DARBO TEORINĖ DALIS. Teorinėje studijų darbo dalyje būtina pateikti mokslinės literatūros apžvalgą tiriamą temą, teorinę įvairių sąvokų, terminų sampratą ir problemos analizę. Čia svarbu atskleisti ir susisteminti įvairių pasaulio mokslininkų nuomones tiriamą temą, išsakyti ir pagrįsti savo nuomonę atsižvelgiant į Lietuvos ūkio raidos dabartinę padėtį ir plėtrą. Be to, teorinė studijų darbo dalis yra reikalinga nagrinėjamo klausimo tyrimo metodikai pagrįsti. Magistro baigiamojo darbo teorinė dalis — tai paties studento susisteminta teorinė medžiaga, surinkta iš mokslinių straipsnių, monografijų, akademinų leidinių. Ji turi parodyti studento erudiciją, jo intelektą, gebėjimą pritaikyti socialinę ir ekonominę teoriją aktualiems gyvenimo klausimams spręsti. Jeigu magistrantas baigiamajame darbe pateikia daug teorijų ir jų nesusistemina, neatlieka tų teorijų sintezės arba dar blogiau — jei tos teorijos apskritai negali būti siejamos, tada darbas vertinamas kaip kompiliacinis. Negerai, kai baigiamųjų darbų literatūros sąraše vyrauja periodikos straipsniai, plačiau nesiremiamą literatūra ir užsienio šalių mokslinių žurnalų straipsniais, kita mokslinė medžiaga.

Teorinėje darbo dalyje parengiamos būsimo tyrimo prielaidos ir išėties pozicijos remiantis autoriaus surinkta statistine informacija. Apibendrinę teorinę medžiagą, užsienio šalių ir Lietuvos mokslininkų išsakytas mintis nagrinėjamu klausimu, studentas parengia problemos sprendimo teorinį modelį ir jį vėliau pritaiko atlikdamas empirinius pasirinkto konkretaus objekto tyrimus. Teorinis tyrimo modelis gali būti aprašytas atskira pastraipa tekste arba pateiktas schemas, lentelės, matricos ar panašiu pavidalu. Studento parengtas teorinis modelis, savo ruožtu, leidžia greičiau patvirtinti arba paneigti iškeltas hipotezes ir spręsti iškeltus tyrimo uždavinius. Teorinis modelis galėtų būti tas studento atspirties taškas, kuris paskatintų parengti tolesnio tyrimo kryptis, nurodyti tyrimo metodologiją ar pagrįsti tyrimo metodiką. Kitaip tariant, studento baigiamojo darbo teorinė dalis yra praktinio tyrimo pamatas. Teorinė ir praktinė darbo dalys turi būti susijusios. Rengiant teorinio pobūdžio baigiamuosius darbus, reikia atsižvelgti į šiuos reikalavimus (Plečkaitis ir Mačerinskienė, 2009):

1. Aptarti nagrinėjamos problemos teorinius teiginius, metodikas, rekomendacijas, tyrimo modelių taikymo galimybes.

2. Remiantis naujausia mokslinė literatūra, išsamiai aptarti šalyje ir užsienyje atliktus mokslinius tyrimus, daugiausia dėmesio skirti diskusinėms problemoms.

3. Remiantis atlikta apžvalga, pateikti bendrą teorinių teiginių įvertinimą ir pareikšti savą argumentuotą nuomonę.

Teorinės dalies apimtis, palyginti su viso baigiamojo darbo apimtimi, priklauso nuo paties darbo pobūdžio. Pagal tai, kuri dalis — teorinė ar taikomoji — vyrauja ir yra svarbesnė, baigiamieji darbai gali būti dvejopi: teoriniai arba taikomieji. Pirmuosiuose vyrauja teorinė ir analitinė medžiaga, antruosiuose — taikomieji tyrimai. Bet tai nereiškia, kad taikomuosiuose darbuose teorinė dalis yra mažiau svarbi nei teoriniuose.

Būna atveju, kai magistrantai cituoja arba pateikia nuorodas apie visuotinai žinomas tiesas, kurios nėra diskutuotinos. Tai menkina teorinį darbo lygį, jo kokybę, nes susidaro įspūdis, kad studentas nesuvokia, kurie dalykai yra visų žinomi, kurie — diskusiniai. Magistro darbe būtina išlaikyti pagrįstą kitų autorių ir savo teksto santykį. Darbo kokybė visiškai nenukentės, o kartais bus ir geresnė, jeigu studentas perpasakos savais žodžiais kitų mokslininkų mintis ir pateiks konkrečias jų darbų nuorodas.

Kiekvienas teorinės dalies skyrius turėtų būti apibendrinamas — tai palengvins baigiamųjų išvadų formulavimą. Šios išvados nebūtinai turi sudaryti atskirą poskyrį, bet kiekvienas teorinės dalies skyrius turi būti baigiamas pagrindinių rezultatų apibendrinimu. Teorinės darbo dalies išvados turėtų atsispindėti ir baigiamojo darbo santraukoje.

MAGISTRO BAIGIAMOJO DARBO ANALITINĖ DALIS. Analitinėje magistro baigiamojo darbo dalyje yra pateikiama faktinė (statistinė, sociologinė, teisinė ir kitokia) tiriamos problemos informacija, jos analizė. Jeigu reikia, atliekami įvairūs ekonominiai skaičiavimai.

Magistro baigiamojo darbo analitinėje dalyje svarbiausia įvertinti tyrimo problemos situaciją, išaiškinti jos susidarymo priežastis. Rengiant tyrimo metodiką ir patį tyrimą išeities taškas turi būti tyrimo problemos duomenų analizė. Šioje baigiamojo darbo dalyje gali būti nagrinėjami kitų autorių atlikti empiriniai tyrimai, tiriamų reiškinių tarpusavio ryšiai, analizuojama įvairi statistinė informacija, susijusi su tyrimo problema, aiškinamos socialinių reiškinių priežastys, pateikiama argumentuota, ekonominiais skaičiavimais grįsta tiriamų reiškinių, rodiklių kitimo analizė.

Magistro baigiamojo darbo analitinėje dalyje reikėtų pateikti nagrinėjamo darbo objekto charakteristiką, apibūdinti jo aplinką, ypač atkreipiant dėmesį į tuos veiksnius, kurie svarbūs nagrinėjamai mokslo problemai. Analizuojant ir vertinant kitų autorių tyrimo duomenis, pateikiama daug analitinių lentelių ir iliustracinės medžiagos. Po kiekviena lentelė privalu pateikti duomenų analizę. Tačiau tai nereiškia, kad reikia pakartoti lentelėje esančius skaičius. Būtina aptarti ryšius, priežastis arba tendencijas. Šios dalies pabaigoje dažniausiai formuojamas tyrimo modelis ir / ar formuojamos hipotezės ir pan.

Baigiamojo darbo analitinės dalies skyrius turi būti baigiamas išdėstytos medžiagos apibendrinimu. Tai rodo magistranto gebėjimą analizuoti ir kritiškai vertinti naudojamą informaciją, formuluoti tolesnio tyrimo kryptis.

MAGISTRO BAIGIAMOJO DARBO TYRIMO DALIS. Baigiamojo darbo tyrimo dalyje turi būti pagrindžiama tyrimo metodika. Tyrimo metodikoje pateikiamas tyrimo: tikslas, uždaviniai, imtis, tyrimo metodai, hipotezė (-s) (tiriamieji teiginiai), apibūdinamas tyrimo objektas, pateikiamas tyrimo organizavimo pagrindimas ir aptariama tyrimo eiga, su ja susijusios problemos (*MPVM studijų programoje tyrimo metodika pateikiama 2 dalyje*).

Magistro baigiamojo darbo tyrimo dalyje studentas, remdamasis teorine ir analitine darbo dalimis, parenka konkrečius tyrimo metodus. Tyrimo metodai — tai tam tikros pažintinės ir praktinės informacijos gavimo būdai. Metodas — sistemingas informacijos rinkimo ir apdorojimo būdas, padedantis rasti atsakymą į iškeltą klausimą arba išspręsti problemą (Rieneckeris ir Jorgensenas, 2003).

MAGISTRO BAIGIAMOJO DARBO IŠVADŲ IR PASIŪLYMŲ DALIS. Išvadų ir pasiūlymų dalyje pateikiamos pagrindinės baigiamojo darbo išvados ir siūlymai, kaip spręsti tiriamą problemą, nurodomos naujų idėjų įdiegimo sritys. Išvados

turi atsakyti į darbo įvado dalyje iškeltus darbo uždavinius. Patartina laikytis tokios kombinacijos — 1 uždavinys = 1 išvada. Išvados turi būti konstatuojamojo pobūdžio (pvz.: uždavinys yra „Ištirti vadybos sampratos interpretacijas“, tad išvada būtų formuluojama taip: „Ištyrus vadybos sampratos interpretacijas, **nustatyta / įrodyta / ir pan.....**“). Pasiūlymai gali būti pateikiami atskirame poskyryje magistro baigiamojo darbo pabaigoje. Pasiūlymų dalyje tikslinga pateikti konkrečius darbo problemos sprendimo variantus. Jeigu baigiamajame darbe tirama problema reikalauja nuodugnesnių tyrimų, tada pateikiamos tolesnių tyrimų kryptys. Išvados ir pasiūlymai turi būti numeruojamos.

1.2. Tarptautinio verslo vadybos ir Verslo administravimo studijų programų reikalavimai

Tarptautinio verslo vadybos ir Verslo administravimo studijų programų turinio dalys yra identiškos dėl to pateikiamos viename skyriuje (1 lentelė).

Tarptautinio verslo vadybos ir Verslo administravimo studijų programų magistro baigiamasis darbas turi būti sudarytas iš šių pagrindinių dalių, detaliau aptartų žemiau: Įvadas, Teorinė / Metodologinė dalis, Analitinė dalis, Rezultatų dalis ir Išvadų bei Literatūros sąrašo.

1 lentelė

TVVM ir VAM studijų programos magistro darbo struktūra

Magistro darbo struktūra	TVVM ir VAM studijų programos magistro darbo struktūrinių dalių reikalavimai
Du tituliniai lapai	Įforminami pagal pavyzdį, pateiktą 1 priede ir 1 priede (tęsinys).
Turinys	Detaliai atskleidžiama darbo struktūra. Santrumpų sąrašas, įvadas, išvados ir pasiūlymai, šaltinių ir literatūros sąrašas bei priedai pateikiami kaip savarankiškos struktūrinės dalys. Šios dalys nenumerojamos. Skyriai ir poskyriai numeruojami arabiškais skaitmenimis (3.4. skyrius ir 3 priedas). Skyrių ir poskyrių pavadinimai turi būti trumpi, aiškūs ir atitikti nagrinėjamos problemos esmę.
Santrumpų sąrašas	Viename puslapyje pateikiamos darbe naudojamos santrumpos ir jų paaiškinimas (2 priedas).
Lentelių ir paveikslų sąrašas	Viename puslapyje pateikiamas atskiras lentelių sąrašas ir paveikslų sąrašas bei nurodomi puslapiai (2 priedas).
Įvadas	Įvadas skiriamas trumpai apibūdinti analizuojamą problemą ir paaiškinti, kaip ji bus sprendžiama. Įvade nurodoma: <ul style="list-style-type: none"> • temos aktualumas; • problemos ištyrimo lygis; • darbo objektas; • darbo tikslas; • darbo uždaviniai; • suformuluotos hipotezės (tik tuo atveju, jei jos yra darbe); • darbo struktūra (glausta, 1 pastraipos ilgio, kiekvienos darbo dalies apžvalga); • darbo ir tyrimo metodai; • darbe naudoti literatūros šaltiniai (glaustai, viena pastraipa paaiškinama, kokio pobūdžio literatūra naudotasi, su kokiomis pagrindinėmis tematikomis susijusi); • praktinė darbo reikšmė;

1 lentelės tęsinys

Magistro darbo struktūra	TVVM ir VAM studijų programos magistro darbo struktūrinių dalių reikalavimai
	<ul style="list-style-type: none"> • teorinė darbo reikšmė; • darbo apribojimai ir sunkumai; darbo struktūros paaiškinimas (nurodyti, kiek darbe yra dalių, puslapių, paveikslų, lentelių, priedų, literatūros šaltinių).
Teorinė dalis	<p><i>Racionalu ir prasminga kiekvieną darbo skyrių pradėti preambulės įvadiniu tekstu, kuriame trumpai būtų supažindinama, kas bus pateikta šiame skyriuje, kokia šio skyriaus prasmė. Kiekvienas skyrius turėtų būti baigiamas tam tikru apibendrinimu, kuris reziumuotų jo pagrindinius rezultatus.</i></p> Metodologinė dalis skirta teoriniam tyrimui pagrįsti. Šioje dalyje: <ul style="list-style-type: none"> • išsiaiškinamos sąvokos, formuojami darbiniai apibrėžimai, apibrėžiama tiriamą sritis; • apžvelgiama pagrindinė literatūra, susijusi su darbo objektu. • atsirenkamos ir analizuojamos teorijos ir koncepcijos, kuriomis remiantis bus ieškomas atsakymas į tyrimo klausimą. Ši dalis darbo turinyje gali būti išskaidyta į kelias struktūrines dalis.
Analitinė dalis	Analitinė dalis skirta įvertinti problemos ištyrimo lygį empiriniame (praktiniame) kontekste. Šioje dalyje: <ul style="list-style-type: none"> • analizuojami Lietuvoje ir užsienyje atlikti darbai bei tyrimai; • atsirenkami ar suformuojami modeliai arba iškeliamos hipotezės, pagal kurias bus vykdomas tyrimas rezultatų dalyje. Ši dalis darbo turinyje gali būti išskaidyta į keletą struktūrinių dalių.
Rezultatų dalis	Rezultatų dalis skirta informacijai apie nagrinėjamą tyrimo objektą pateikti ir sisteminti pagal iš anksto pasirinktą tyrimo metodiką. Šią dalį patartina skaidyti į tris dalis: <ol style="list-style-type: none"> 1. Tyrimo metodika, kurioje turi būti: <ul style="list-style-type: none"> • formuluojamas empirinio tyrimo tikslas ir uždaviniai; • paaiškinamas hipotezių, metodų pasirinkimas; • detaliam aprašoma tyrimo imtis; • aptariamas tyrimo organizavimas. 2. Tyrimo duomenų analizė ir rezultatų aptarimas, kuriame turi būti: <ul style="list-style-type: none"> • pagal metodikos dalyje suformuluotą tyrimo logiką ir nuoseklumą analizuojamas tyrimo objektas. 3. Tyrimo rezultatų įvertinimas, kuriame turi būti: <ul style="list-style-type: none"> • autoriaus interpretuojami ir įvertinami tyrimo rezultatai, lyginant juos su teorinėje ir analitinėje dalyje analizuota medžiaga.
Išvados ir pasiūlymai	Šioje dalyje glaustai aprašoma, kas konkrečiai buvo padaryta, kokie gauti rezultatai ir ką būtų galima ateityje patobulinti nagrinėjamos problemos srityje. Išvados ir pasiūlymai atspindi darbo rezultatus, jie neturi būti pamokantys, moralizuojantys, nenuoseklūs ir šabloniški. Išvados turi būti konstatuojamojo pobūdžio. Joms rekomenduojama skirti 2—4 proc. darbo apimties. Išvados ir pasiūlymai turi būti teikiami atskirai. Išvadose negali atsirasti naujos informacijos; čia taip pat neteikiamos moksle jau pripažintos tiesos ir aksiomos. Pasiūlymai turi būti pagrįsti teoriškai bei empiriškai ir teikiami siūlomų variantų skaičiavimų rezultatai.
Santrauka	Joje pateikiamos svarbiausios darbo išvados. Tai labai trumpa darbo santrauka, kuri rašoma viena užsienio kalba (anglų, vokiečių ar prancūzų). Joje glaustai, keliais sakiniais, apibendrintai pateikiamos žinios apie parašytą darbą. Santraukoje pateikiami tokie duomenys apie baigiamąjį darbą: aktualumo esmė, darbo objektas, darbo uždaviniai, pagrindiniai gauti tyrimo rezultatai, darbo apimtis puslapiiais (neįskaitant literatūros šaltinių sąrašo, santrumpų sąrašo ir priedų), lentelių bei paveikslų skaičius. Pageidautina, kad santrauka

1 lentelės tęsinys

Magistro darbo struktūra	TVVM ir VAM studijų programos magistro darbo struktūrinių dalių reikalavimai
	tilptų viename puslapyje (7 priedas).
Mokslinės literatūros sąrašas	Į mokslinės literatūros sąrašą yra įtraukiami tik tie leidiniai, kurie yra pripažįstami mokslinėmis publikacijomis. Tai monografijos, vadovėliai, straipsniai moksliniuose žurnaluose, taip pat elektroniniuose, mokslinių konferencijų medžiaga, disertacijų tezės ir kitos publikacijos, su kuriomis buvo tiesiogiai susipažinta rengiant darbą ir kurių idėjos padėjo autoriui suformuoti savo darbinę poziciją. Naudotos literatūros bibliografiniai aprašai pateikiami pagal nurodytus reikalavimus (3.2. skyrius).
Informacijos šaltinių sąrašas	Į šį sąrašą įrašomi visi duomenų šaltiniai: statistikos rinkiniai, standartai ir normos, katalogai, įmonių ir organizacijų apskaitos ir atskaitomybės dokumentai, reklaminiai leidiniai, techninė dokumentacija, oficialios pažymos, autentiški eksperimentų, tyrimų, stebėjimų pirminių duomenų šaltiniai, straipsniai laikraščiuose ir kitose žiniasklaidos priemonėse, informacija, rasta internete (išskyrus elektroninius mokslo žurnalus) ir pan. Naudotų šaltinių bibliografiniai aprašai pateikiami pagal nurodytus reikalavimus (3.2. skyrius). Informacijos šaltinių numeravimas pratęsia mokslinės literatūros šaltinių numeravimą.
Priedai	Baigiamojo darbo pabaigoje gali būti pateikiami priedai, jei jie iš esmės papildo ir praturtina darbą. Prieduose taip pat galima pateikti darbe vartojamų sąvokų suvestinę (sąvokos numeruojamos, išdėstomos abėcėlės tvarka, duodamas sąvokos apibrėžimas ir nurodomas jos šaltinis / autorius (metai, puslapis). Priedai gali būti didelės apimties lentelės, išplėstiniai arba kontroliniai skaičiavimai, maketai, schemas, pirminiai eksperimento duomenys ir kita medžiaga, kuri yra aptarta tekste. Priedų įforminimo reikalavimai pateikti 3.4. skyriuje.
Darbo vadovo ir recenzento atsiliepimai	Ant paskutinio (kietojo viršelio) lapo vidinės pusės klijuojamas A5 formato vokas, į kurį įdedami vadovo ir recenzento atsiliepimai.

Šaltinis: sudaryta autorių.

TARPTAUTINIO VERSLO VADYBOS IR VERSLO ADMINISTRAVIMO STUDIJŲ PROGRAMŲ SKIRTUMAI. Būtina atkreipti dėmesį, kad *Tarptautinio verslo vadybos studijų programos* magistro baigiamajame darbe turi būti atskleistas tarptautinis aspektas. Tarptautinis aspektas laikomas pakankamu, jei tenkinami šie pagrindiniai kriterijai:

- analizuojami ir lyginami nagrinėjamos mokslinės problemos pasireiškimai keliuose šalyse;
- darbo tema yra nagrinėjama remiantis tarptautiniu mastu veikiančios kompanijos patirtimi,
- nagrinėjama vienos ar kelių Lietuvos įmonių (grupės, šakos) veiklos Lietuvoje specifika, ji lyginama su panašių įmonių veikla kitoje šalyje (ar šalyse);
- nagrinėjama Lietuvos įmonės veikla Lietuvos rinkoje, ji lyginama su tos pačios įmonės veikla kitų šalių rinkose;
- tema nagrinėjama remiantis Lietuvos rinkoje surinktais duomenimis, tačiau ši medžiaga lyginama su kitose šalyse atliktų panašių tyrimų rezultatais ir / arba naudojant kitose šalyse išbandytą tyrimo metodiką;

- nagrinėjama konkreti ekonominė ar vadybinė problema, kylanti Lietuvos įmonėms, pasitelkiant kitose šalyse taikomus panašios problemos sprendimo būdus bei patirtį.

Galima drąsiai teigti, kad tarptautinio verslo vadybos pagrindas yra ekonomika. Ekonominė analizė padeda priimti sprendimus versle, o makroekonominė verslo aplinka tiesiogiai veikia verslo plėtrą. Todėl tarptautinio verslo magistro darbų temos gali apimti svarbius makroekonominės verslo aplinkos veiksnių įtakos verslo plėtrai bei valdymo sprendimams įmonės lygmenyje klausimus. Tarptautiniai aplinkosauginiai reikalavimai ir įsipareigojimai taip pat turi įtakos valdymo sprendimams įmonės lygmenyje, nes šalyje įgyvendinamos aplinkos apsaugos politikos priemonės yra nukreiptos į verslo subjektus ir jų elgsenos pokyčius, siekiant pasiekti šalyje užsibrėžtus aplinkosauginius tikslus.

Verslo administravimo studijų programos magistro baigiamasis darbas turėtų tiesiogiai sietis su šios programos tikslais. Studentai šioje studijų programoje turėtų vertinti organizacijos potencialą konkurencinėje kovoje, analizuoti verslo įmonių plėtros modelius, vertinti, diferencijuoti ir pritaikyti vadybos ar ekonomikos teorines koncepcijas, nagrinėti organizacijų vadybinius aspektus: darbą komandose, efektyvią komunikaciją, lyderystę, organizacijos strategijas, žinių valdymą, kokybės valdymą, socialinį kapitalą, įmonių socialinę atsakomybę ir pan.

1.2. Marketingo ir prekybos vadybos magistro studijų programų reikalavimai

Marketingo ir prekybos vadybos studijų programos magistro baigiamasis darbas turėtų tiesiogiai sietis su šios programos tikslais. Šioje studijų programoje rengiami marketingo ir prekybos vadybos specialistai, gebantys: įsisavinti marketingo, prekybos ir logistikos procesų organizavimą; rengti realius projektus ir programas, analitiškai ir kritiškai vertinti rinkos pokyčius; integruoti įvairių mokslų žinias apibendrinant organizacijų marketingo ir prekybos vadybos problemų sprendimus tarpkultūrinio valdymo kontekste.

Marketingo ir prekybos vadybos studijų programos magistro baigiamojo darbo struktūra pateikiama 2 lentelėje.

2 lentelė

MPVM studijų programos magistro darbo struktūra

Magistro darbo struktūra	MPVM studijų programos magistro darbo struktūrinių dalių reikalavimai
Du tituliniai lapai	Įforminami pagal pavyzdį, pateiktą 1 priede ir 1 priede (tęsinys).
Turinys	Detaliai atskleidžiama darbo struktūra. Santrumpų sąrašas, įvadas, išvados ir pasiūlymai, šaltinių ir literatūros sąrašas bei priedai pateikiami kaip savarankiškos struktūrinės dalys. Šios dalys nenumerojamos. Skyriai ir poskyriai numeruojami arabiškais skaitmenimis (3.4. skyrius ir 3 priedas). Skyrių ir poskyrių pavadinimai turi būti trumpi, aiškūs ir atitikti nagrinėjamos problemos esmę.
Santrumpų sąrašas	Viename puslapyje pateikiamos darbe naudojamos santrumpos ir jų paaiškinimas (2 priedas).
Lentelių ir paveikslų sąrašas	Viename puslapyje pateikiamas atskiras lentelių ir paveikslų sąrašas bei nurodomi puslapiai (2 priedas).
Įvadas	<ul style="list-style-type: none"> • Įvadas skiriamas trumpai apibūdinti analizuojamą problemą ir paaiškinti,

Magistro darbo struktūra	MPVM studijų programos magistro darbo struktūrinių dalių reikalavimai
	<p>kaip ji bus sprendžiama. Įvade nurodoma:</p> <ul style="list-style-type: none"> • temos aktualumas ir jos sprendimo būtinumas; • problemos ištyrimo lygis; darbe naudoti literatūros šaltiniai; • mokslinė problema, • darbo objektas; • darbo tikslas ir uždaviniai; • tyrimo metodai; • suformuluotos hipotezės; • darbo struktūra (glausta, 1 pastraipos ilgio, kiekvienos darbo dalies apžvalga); • praktinė ir teorinė darbo reikšmė; • darbo apribojimai ir sunkumai; • magistranto(-ės) mokslinių publikacijų sąrašas (parengtas pagal VU mokslinių publikacijų reikalavimus) (publikacijų sertifikatai bei atspausdintos publikacijos turi būti įdėtos darbo paskutiniame priede); • darbo struktūros paaiškinimas (nurodyti, kiek darbe yra dalių, puslapių, paveikslų, lentelių, priedų, literatūros šaltinių).
Teorinė dalis	<p><i>Racionalu ir prasminga kiekvieną darbo skyrių pradėti įvadiniu tekstu, kuriame trumpai būtų supažindinama, kas bus pateikta šiame skyriuje, kokia skyriaus prasmė. Kiekvienas skyrius turėtų būti baigiamas tam tikru apibendrinimu, kuris reziumuotų jo pagrindinius rezultatus.</i></p> <p>Teorinė (pirmoji darbo) dalis skirta teorinėms pasirinktos tematikos įžvalgoms pagrįsti. Šioje dalyje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • išsiaiškinamos sąvokos ir sampratos, formuojami darbiniai apibrėžimai, apibrėžiama tiriamą sritį, funkcijos, sistemos, savybės, charakteristikos; • kritiškai apžvelgiama pagrindinė užsienio ir Lietuvos mokslininkų literatūra, susijusi su darbo objektu; • teoriškai atskleidžiama darbo taikomojo pobūdžio sritis, pvz., paslaugų sektorius (bankininkystė, turizmas, švietimas ir t.t.), gamybos sektorius (naujų produktų kūrimo bei diegimo, importo / eksporto ir t.t. specifika), pardavimų sektorius ir t.t.; • atsirenkamos ir analizuojamos teorijos bei koncepcijos, kuriomis remiantis, pageidautinai kuriamas unikalūs / originalus teorinis modelis, kuris taps metodologiniu tyrimo pagrindu II-oje darbo dalyje. <p>Ši dalis darbo turinyje gali būti išskaidyta į keletą struktūrinių dalių.</p>
Metodologinė dalis	<p>Metodologinė (antroji darbo) dalis skirta teoriniam modeliui sukurti bei empirinio tyrimo metodologijai pristatyti. Šioje dalyje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pateikiamas ir detalai pagrindžiamas pageidautinai unikalūs / originalus teorinis modelis, kuris taps empirinio tyrimo pagrindu; • pristatoma detali empirinio tyrimo metodologija bei tyrimo (antrinių ir pirminių duomenų) scenarijus; pateikiami ne mažiau kaip dviejų empirinių (pirminių duomenų) tyrimų scenarijai; formuluojamas empirinio tyrimo tikslas ir uždaviniai; tyrimo metodai; detalai aprašoma tyrimo imtis; nurodomi tyrimų apribojimai; • analizuojami Lietuvoje ir užsienyje atlikti antriniai tyrimai; susijusi tarptautinė, nacionalinė arba įmonės statistika; pateikiama pasirinktos(-ų) įmonės(-ių) atvejo(-ų) analizė; • iškeliamos <i>prielaidos</i> (jei nėra statistinio pagrindimo SSPS paketu) arba <i>hipotezės</i> (jei tikrinamos SSPS statistikos paketu), pagal kurias bus vykdomas tyrimas rezultatų dalyje. Ši dalis darbo turinyje gali būti išskaidyta į keletą struktūrinių dalių.

Magistro darbo struktūra	MPVM studijų programos magistro darbo struktūrinių dalių reikalavimai
Rezultatų dalis	<p>Rezultatų (trečioji darbo) dalis skirta empirinio tyrimo rezultatų pateikimui pagal iš anksto pasirinktą tyrimo metodiką. Šioje dalyje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pateikiamas empirinių tyrimų (ne mažiau kaip dviejų) duomenų analizė ir rezultatų aptarimas, kur pagal metodikos dalyje suformuluotą tyrimo logiką ir nuoseklumą analizuojamas tyrimo objektas; • jei metodologinėje (antroje darbo) dalyje buvo iškeltos hipotezės, jos turi būti statistškai pagrįstos SSPS paketu bei nurodyti koreliaciniai ryšiai; jei buvo iškeltos prielaidos — jas taip pat reikia racionaliai pagrįsti arba paneigti pagal gautus empirinių tyrimų rezultatus; • autoriaus interpretuojami ir įvertinami tyrimo rezultatai, lyginant juos su teorinėje ir analitinėje dalyje analizuota medžiaga; • pagal gautus empirinių tyrimų duomenis pageidautinai tobulinamas metodologinėje (antroje darbo) dalyje pasiūlytas hipotetinis autoriaus modelis ir teikiami pamatuoti/įvertinti pasiūlymai. Pasiūlymai turi būti pagrįsti teoriškai bei empiriškai ir teikiami siūlomų variantų skaičiavimų rezultatai.
Išvados ir pasiūlymai	<p>Šioje dalyje glaustai aprašoma, kas konkrečiai buvo padaryta, kokie gauti rezultatai. Išvados atspindi darbo rezultatus, jos neturi būti pamokančios, moralizuojančios, nenuoseklios ar šabloniškos. Išvados turi būti konstatuojamojo pobūdžio. Joms rekomenduojama skirti 2—4 proc. darbo apimties. Išvadose negali atsirasti naujos informacijos; čia taip pat neteikiamos moksle jau pripažintos tiesos ir aksiomos.</p>
Santrauka	<p>Joje pateikiamos svarbiausios darbo išvados. Tai labai trumpa darbo santrauka, kuri rašoma viena užsienio kalba (anglų, vokiečių ar prancūzų). Joje glaustai, keliais sakiniais, apibendrintai pateikiamos žinios apie parašytą darbą. Santraukoje pateikiami tokie duomenys apie baigiamąjį darbą: aktualumo esmė, darbo objektas, darbo uždaviniai, pagrindiniai gauti tyrimo rezultatai, darbo apimtis puslapiais (neįskaitant literatūros šaltinių sąrašo, santrumpų sąrašo ir priedų), lentelių bei paveikslų skaičius. Pageidautina, kad santrauka tilptų viename puslapyje (7 priedas).</p>
Mokslinės literatūros sąrašas	<p>Į mokslinės literatūros sąrašą yra įtraukiami tik tie leidiniai, kurie yra pripažįstami mokslinėmis publikacijomis. Tai monografijos, vadovėliai, straipsniai moksliniuose žurnaluose, taip pat elektroniniuose, mokslinių konferencijų medžiaga, disertacijų tezės ir kitos publikacijos, su kuriomis buvo tiesiogiai susipažinta rengiant darbą ir kurių idėjos padėjo autoriui suformuoti savo darbinę poziciją.</p> <p>Naudotos literatūros bibliografiniai aprašai pateikiami pagal nurodytus reikalavimus (3.2. skyrius).</p>
Informacijos šaltinių sąrašas	<p>Į šį sąrašą įrašomi visi duomenų šaltiniai: statistikos rinkiniai, standartai ir normos, katalogai, įmonių ir organizacijų apskaitos ir atskaitomybės dokumentai, reklaminiai leidiniai, techninė dokumentacija, oficialios pažymos, autentiški eksperimentų, tyrimų, stebėjimų pirminių duomenų šaltiniai, straipsniai laikraščiuose ir kitose žiniasklaidos priemonėse, informacija, rasta internete (išskyrus elektroninius mokslo žurnalus) ir pan.</p> <p>Naudotų šaltinių bibliografiniai aprašai pateikiami pagal nurodytus reikalavimus (3.2. skyrius).</p> <p>Informacijos šaltinių numeravimas pratęsia mokslinės literatūros šaltinių numeravimą.</p>
Priedai	<p>Baigiamojo darbo pabaigoje gali būti pateikiami priedai, jei jie iš esmės papildo ir praturtina darbą. Pirmasis priedas — tai darbe vartojamų sąvokų suvestinė (sąvokos numeruojamos, išdėstomos abėcėlės tvarka, duodamas sąvokos apibrėžimas ir nurodomas jos šaltinis/autorius (metai, puslapis)).</p>

2 lentelės tęsinys

Magistro darbo struktūra	MPVM studijų programos magistro darbo struktūrinių dalių reikalavimai
	Priedai gali būti didelės apimties lentelės, išplėstiniai arba kontroliniai skaičiavimai, maketai, schemas, pirminiai eksperimento duomenys ir kita medžiaga, kuri yra aptarta tekste. Priedų įforminimo reikalavimai pateikti 3.4. skyriuje. Jei magistrantas(-ė) yra parengęs(-usi) mokslinių publikacijų, jų įrodymus (konferencijų dalyvio sertifikatus, konferencijų tezes, straipsnius, straipsnių priėmimo spaudai sertifikatus) reikia pridėti paskutiniame darbo priede.
Darbo vadovo ir recenzento atsiliepimai	Ant paskutiniojo (kietojo viršelio) lapo vidinės pusės klijuojamas A5 formato vokas, į kurį įdedami vadovo ir recenzento atsiliepimai.

Šaltinis: sudaryta autorių.

2. METODOLOGIJA

Šioje dalyje aprašomos pagrindinės sudedamosios darbo rašymo metodologijos dalys, pateikiamas tyrimų klasifikavimas, tyrimo proceso aprašymas, pagrindiniai tyrimo elementai bei metodai.

2.1. Tyrimas

Metodologiją galima apibrėžti kaip teoriją, nagrinėjančią mokslinio pažinimo procesą (bendroji metodologija) ir jo principus (bendramokslinė metodologija) bei mokslinio tyrimo metodus ir techniką (mokslo krypties metodologija) (Kardelis, 2002, p. 88). I. Arbnor ir B. Bjerke (1997) knygoje „Verslo žinių kūrimo metodologija“ (angl. — *Methodology for Creating Business Knowledge*) skiria metodologinius požiūrius ir juos apibrėžia kaip pačių bendriausių idėjų rinkinius apie tai, kas yra tikrovė, ką galima laikyti mokslu ir panašiai, būtinus metodams kurti, t. y. pagrindinėms žinių kūrimo taisyklėms apibrėžti (Arbnor, Bjerke, 1997, p. 26). Taigi metodologija yra tai, kas užtikrina vykdomo tyrimo atitikimą moksliniam pažinimo procesui keliamiems reikalavimams, ir todėl gautus rezultatus galima laikyti moksliskai pagrįstais ir patikimais.

Visiems studijų metu ruošiamiems savarankiškiems darbams yra keliami metodologiniai reikalavimai, t. y. ruošiamas darbas turi baigtis išvadamis ar rezultatais, tiesiogiai kylančiais iš analizės proceso. Išvadų ir rezultatų pagrįstumas neturi kelti abejonių, t. y. turi atitikti pagrindinius mokslinio pažinimo principus. Mokslinio pažinimo principų laikymasis užtikrinamas taisyklingai atliekant tyrimo procesą. Magistro baigiamojo darbo rengimas reikalauja atlikti tyrimą.

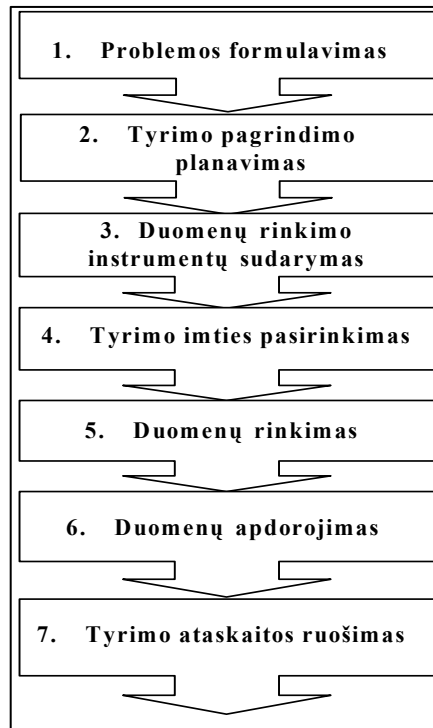
Tyrimas — tai informacijos rinkimo, analizės ir interpretavimo procesas siekiant atsakyti į iškeltus klausimus (Kumar, 1999, p. 36). Tyrimas prasideda tuo, kad tyrinėtojas apsisprendžia, kokią problemą jis siekia išnagrinėti, į kokį klausimą siekia gauti atsakymą ir baigia atsakymo į šį klausimą pateikimu. Kiekvieną kartą, kai susiduriame su neaiškia situacija ir ieškome jos sprendimo, sąmoningai ar nesąmoningai darome tyrimą.

Tyrimo bruožai pagal R. Kumar (1999):

- kontrolė — tyrimas turi būti kontroliuojamas, pašaliniai veiksniai turi būti pašalinti arba įvertinti;
- griežtumas — būtina laikytis tyrimo procedūrų;
- sistemiškumas — veiksmai ir etapai turi atitikti nustatytą tvarką;
- patikimumas — išvados teisingos ir gali būti patikrintos;
- empiriškumas — išvados gaunamos iš realaus gyvenimo;
- kritiškumas — kritiškas pasirinktų procedūrų ir metodų vertinimas.

2.2. Tyrimo procesas ir tyrimo proceso elementai

Tyrimo procesą galima suskirstyti į septynis etapus (1 pav.), kiekvienas jų reikalauja tam tikrų apsisprendimų, reikšmingų tolimesniam tyrimui.

Šaltinis: sudaryta autorių.

1 pav. Tyrimo procesas

Tyrimo proceso metu susiduriama su svarbiais pasirinkimais, kuriuos galima pavadinti tyrimo elementais (3 lentelė).

3 lentelė

Tyrimo proceso etapai ir jo elementai

Eil. Nr.	Tyrimo proceso etapas	Tyrimo proceso etapo elementai
1.	Problemos formulavimas. Tai klausimo, į kurį tyrimo metu bus ieškoma atsakymo, iškėlimas. Tai pats svarbiausias etapas. Nuo jo priklauso visa tolimesnė tyrimo eiga.	<p>1. Temos pasirinkimas. Nuo tinkamo temos parinkimo priklauso būsimojo darbo vertė. Temą gali pasiūlyti vadovas, tačiau stenkitės būti savarankiški ir kitų patarimais vadovaukitės kūrybiškai. Pradžioje formuluojamas preliminarus temos pavadinimas, nes dirbant jis gali keistis.</p> <p>Daugelyje akademinų aplinkų ši užduotis yra supaprastinama dirbant su fakulteto dėstytoju, kuriam žinoma analizuojama studijų sritis ir jis gali apibrėžti vieną ar kelis tirtinus klausimus. Taip pat jei mokymo įstaigoje vykdomi kelių krypčių tyrimai ir jei jie jus domina ir tinka jūsų temos apmąstymams, galite sėkmingai ir daug greičiau bei aiškiau pasirinkti temą. Dar vienas kelias temai pasirinkti gali būti jūsų asmeninė ankstesnių metų patirtis, pavyzdžiui, referatų, kursinių darbų, diplominių darbų rašymas, kuris ir paskatino domėtis būtent ta ar kita sritimi. Temą taip pat galite tiesiog jausti intuityviai, ji sukasi jūsų galvoje, belieka tik ją „išimti“ iš ten ir pabandyti padaryti popierinį jos variantą. Tiesiog užsirašykite idėjas, pasidarykite jų sąrašą. Matant rašytinį variantą, daug lengviau kelti naujas idėjas ar net pamatyti jau seniai iškilusią, bet jau pamirštą idėją. Tai gali būti tikras atradimas!</p>

3 lentelės tęsinys

Eil. Nr.	Tyrimo proceso etapas	Tyrimo proceso etapo elementai
		<p>Rekomendacijos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tema turi būti aktuali, t. y. svarbi mokslo krypties teorijai ir praktikai. Nustatant jos aktualumą, išeities tašku yra laikoma mokslinė hipotezė, t. y. rezultatas, kurį tikimasi gauti atlikus tyrimą. • Tema turi būti susijusi su mokslo krypties teorija ir praktika, tarp kurių išlaikomas glaudus ryšys. • Tema turi būti įdomi pačiam tyrėjui. Reikia atkreipti dėmesį į savo polinkius, gabumus, įvertinti motyvacijos lygį ir teorinį pasiruošimą. Patartina ieškoti temos sau artimoje aplinkoje — universitete, katedroje ir pan. Renkantis temą, vertėtų nepamiršti savo polinkių ir gabumų. • Reikia atsižvelgti į temos realizavimo galimybes, t. y. ar bus galima pritaikyti tinkamus metodus, ar turimos materialinės sąlygos leis išspręsti tyrimo uždavinius, ar bus galima rasti literatūros. Čia gali padėti knygos, moksliniai straipsniai. Svarbu turėti ne tik publikacijų santraukas, bet ir įvairių nuomonių bei darbų apžvalgą. • Reikia nustatyti griežtas tyrimo ribas ir jas tinkamai suformuluoti. Geriausia apsiriboti viena problema ar problemos dalimi. Pasirinkus plačią temą, tyrimai dažnai yra paviršutiniški. Taip pat reikėtų vengti ambicingų ir iššaukiančių temų. • Jei dar neapsisprendėte, kokią galutinę kryptį įgaus tyrimas, parašykite vieno puslapio reziumė, kurią galėtumėte pateikti potencialiems savo darbo vadovams. Tai duos jums ir jiems pagrindą, pradinį tašką diskusijai. Iš anksto nuspręskite, kodėl prašote šių išskirtinių žmonių būti jūsų vadovu. Tai yra būdas papildyti jūsų silpnąsias sritis kažkuo, kas gali konstruktyviai padėti. Galiausiai pasidalinkite su jais savo mintimis apie temą, kodėl jūs domitės šia sritimi, kodėl ji svarbi jums. Jei galite tai atrasti šiuose svarstymuose, savo nuomonę galėsite geriau išdėstyti raštu. Kai parenkate temą, atminkite, kad tai privalo būti kažkas, kuo jūs aistringai domėsitės ir kas palaikys jūsų domėjimąsi ilgą laiką (Fitzpatrick; Secrist; Wright, 1998, p. 21). • Pagaliau jums reikia išsirinkti temą, kuri duotų galimybę padaryti originalų įnašą į tiriamą sritį ir leistų pademonstruoti jūsų savarankiškumą temos ir metodo atžvilgiu. Kitaip sakant, tema privalo būti verta tęsinio. • Temos pavadinimas turi būti aiškus ir nedviprasmiškas (nepadarykite jo „gudraus“). • Pavadinimo žodžiai turėtų aiškiai atspindėti jūsų pasiūlymo esmę. Pagrindiniai žodžiai turėtų būti pradžioje pavadinimo, po to — mažiau svarbūs žodžiai. • Stenkitės pavadinimą sudaryti iš vieno sakinio. Jei sakinys per ilgas, išmeskite iš jo keletą žodžių arba sakinio dalis atskirkite dvitaškiu. <p>2. Darbo pavadinimo formulavimas. Darbo pavadinimas turi atspindėti darbo tikslus. Pagal gerai suformuluotą pavadinimą skaitytojas lengvai atsirenka, kokią problemą autorius ruošiasi analizuoti. Pavadinimai taip pat gali informuoti apie autoriaus metodologines nuostatas bei tyrimo rezultatų pobūdį.</p>

3 lentelės tęsinys

Eil. Nr.	Tyrimo proceso etapas	Tyrimo proceso etapo elementai
		<p>Pasirenkant pavadinimą reikia vengti žodžių, kuriuos kiekvienas skaitytojas gali suvokti savaip, pvz., „analizė“, „tyrimas“, „problemos“. Pavadinimą „Medienos pramonės analizė Lietuvoje“ vieni gali suvokti kaip ekonominių veiksnių tyrimą, kiti — kaip įmonių strategijų tyrimą, treči — kaip vartotojų poreikių tyrimą. Šiuo atveju daug geriau pasirinkti pavadinimą, nurodantį, koks bus medienos pramonės analizės tikslas. Pavyzdžiui, „Medienos pramonės perspektyvos Lietuvoje“ arba „Medienos pramonės įmonių strategijos Lietuvoje“. Jei bakalauro darbo pavadinime gali būti organizacijos pavadinimas, tai magistro darbo pavadinime konkrečių įmonių ar organizacijų pavadinimų naudoti nerekomenduojama, kadangi magistro darbo išvados privalo būti bendresnio mokslinio pobūdžio.</p> <p>3. Temos aktualumo paaiškinimas. Temos aktualumas grindžiamas visuomenine jos analizės svarba. Pavyzdžiui, tema „Reklamos agentūros veiklos organizavimas“: ji aktuali, nes reklama rinkos dalyviams padeda pasiekti tikslus, tai perspektyvi, palyginti nauja verslo sritis Lietuvoje.</p> <p>Naujumas gali būti suprantamas kaip analizei pasirinktas mažiau nagrinėtas klausimas ar problema, naujas požiūris į esamą problemą, naujo tyrimo metodo pritaikymas, dėl kurio gaunama informacija papildo esamas žinias. Ruošiant studijų darbus, šio darbo elemento paprastai nereikalaujama. Tačiau jo išryškėjimas gali teigiamai veikti vertintojų požiūrį. Kadangi mokslinis naujumas reikalauja labai gilių mokslinių žinių, į jį gali pretenduoti tik ypač geri baigiamieji magistro darbai.</p> <p>4. Darbo objekto ir tikslo (problemos) formulavimas. Darbo objektas — tai, kas bus stebėjimo, analizės vienetas — individai, grupės, organizacijos ar visuomenės gyvenimo produktai, pavyzdžiui, knygos. Objektas taip pat gali būti tam tikra sąveikos tarp žmonių išraiška, pavyzdžiui, teismo bylos ar televizijos laidos. Darbo objektas parodo, į kokią klausimą (klausimus) norime atsakyti, kokią problemą išspręsti.</p> <p>Tikslas turi atspindėti temos pavadinimą (pavyzdžiui, temos „Lietuvos eksporto plėtros perspektyvos“ darbo tikslas — išskirti Lietuvos eksporto vystymosi tendencijas ir perspektyvas). Tikslas turi atspindėti darbo objektą — t. y. tai, kas bus tirama. Pavyzdžiui, <i>objektas</i> — informacinių technologijų poveikis darbuotojų santykių dedamosioms, <i>tikslas</i> — ištirti darbuotojų santykių transformacijos tendencijas, veikiant informacinėms technologijoms. Taip pat formuluojant tikslą, patartina nevertoti žodžių, kuriuos kiekvienas skaitytojas gali suprasti skirtingai: „išanalizuoti“, „ištirti“, „pateikti“. Analizė, tyrimas, pateikimas — tai tikslų pasiekimo priemonė. Jie negali būti tikslas savaime. Formuojant darbo tikslą bei uždavinius, patartina naudoti normatyvinius (nurodančius) veiksmožodžius, pvz., „išskirti“, „nustatyti“, „apibrėžti“, „įvertinti“.</p>

3 lentelės tęsinys

Eil. Nr.	Tyrimo proceso etapas	Tyrimo proceso etapo elementai
		<p>Kokią informaciją turime surinkti, norėdami atsakyti į tyrimo iškeltą klausimą? Suformulavus darbo tikslą, formuluojami uždaviniai, kurių paskirtis — tiksliau ir išsamiau paaiškinti, kokie aspektai bus nagrinėjami. Pavyzdžiui, <i>tikslas</i>: taikant darbo jėgos homogeniškumo prielaidą atmetančia segmentavimo teoriją, įvertinti probleminių asmenų grupių situaciją darbo rinkoje bei pateikti pasiūlymus jai gerinti; <i>uždaviniai</i>: 1. Įvertinti neoklasikinės, keinsistinės ir segmentavimo teorijų galimybes paaiškinti probleminių asmenų grupių padėtį darbo rinkoje; 2. Išskirti segmentavimo teorijos požiūrius, labiausiai tinkančius probleminių asmenų grupių padėties darbo rinkoje analizei; 3. Įvardinti pagrindines probleminių asmenų grupių darbo rinkoje padėties analizės galimybes; 4. Pateikti pasiūlymus probleminių asmenų grupių (moterų, jaunimo, pagyvenusių asmenų) situacijai darbo rinkoje gerinti.</p>
2.	<p>Tyrimo pagrindimo planavimas. Po to, kai problemos formulavimo etape buvo užduotas klausimas, į kurį tyrimas ir ieškos atsakymo, šiame etape būtina apibrėžti, kaip bus rastas atsakymas į šį klausimą. Studijų darbuose šiam etapui priskirtinas teorinės darbo dalies ir analitinės darbo dalies ruošimas. Šio dalys turi pateikti teorinį bei analitinį/empirinį atsakymą į suformuluotą klausimą. Tolimesniuose etapuose remiantis šiais atsakymais turi būti surinkta ir apdorota informacija, kuri ir turėtų būti pagrindas tyrimo rezultatams gauti.</p>	<p>1. Literatūros apžvalga. Literatūros šaltiniai analizuojami viso mokslinio tyrimo metu. Analizė dažnai prasideda dar prieš temos pasirinkimą. Tai pagalbinė mokslinio tyrimo priemonė, kai kuriais atvejais galinti tapti savarankišku tyrimo metodu, pavyzdžiui, rašant referatinio pobūdžio darbą. Literatūros apžvalgos tikslai: surinkti naujausią informaciją apie dominantų klausimą; susipažinti su kitų šalių informacijos šaltiniais; remiantis literatūros duomenimis, koreguoti tyrimą; rasti informacijos, prieštaraujančios laukiamam rezultatui; savo analizės rezultatus palyginti su informacijos šaltiniuose rasta duomenimis. Literatūros apžvalga gali būti atlikta 3 būdais:</p> <ul style="list-style-type: none"> • referatyviai — išnagrinėti, ką ta tema rašo kiti mokslininkai, išryškinti nuomonių įvairovę, kas tose nuomonėse bendra, o kuriais aspektais jos skiriasi. Galima net suskirstyti autorius į tam tikras grupes: pagal nuomonę, pagal metus, pagal jų priklausomybę tam tikram požiūriui, teorijai ir pan. Tai vienas iš paprastesnių literatūros apžvalgos būdų. Tokio pobūdžio apžvalga yra reikalinga tam, jog nusakytų tyrėjo poziciją kitų autorių bei analizuojamo klausimo atžvilgiu. • chronologiškai — šis variantas tinka istorinei analizei atlikti, t. y. norint problemą analizuoti istoriniu aspektu. Tada įvairių autorių nuomonės bei teiginiai išdėstomi chronologine tvarka — pradedant nuo senesnių šaltinių ir baigiant naujaisiais. • problemiška — analizuojant literatūrą ieškoma trūkumų, spragų, neatitikimų, nuomonių skirtumų. Tada autorius, rašydamas literatūros apžvalgą, pateikia savo nuomonę, požiūrį bei nurodo tolesnes problemos plėtros perspektyvas. Tai padaryti gana sudėtinga: reikia labai įsigilinti į tą sritį, išsamiai susipažinti su problema. <p>2. Sąvokų apibrėžimas. Darbinių apibrėžimų pateikimas ir numatymas, su kokiomis sąvokomis dirbsime atlikdami tyrimą. Tuos pačius žodžius ir kategorijas vartoja skirtingi autoriai ar teorijos, dažnai teikdamos joms skirtingą prasmę.</p>

3 lentelės tęsinys

Eil. Nr.	Tyrimo proceso etapas	Tyrimo proceso etapo elementai
		<p>Pavyzdžiui, terminą „efektyvumas“ vieni gali suprasti kaip kaštų ir pajamų santykį (finansų moksle), kaip trokštamų tikslų pasiekimą (strateginio valdymo moksle) arba kaip vartotojo poreikių patenkinimą (marketingo moksle). Darbinių apibrėžimų paskirtis — įvardinti, ką autorius turi mintyse, vartodamas vieną ar kitą kategoriją ar terminą.</p> <p>3. Tyrimo objekto pasirinkimas. Išsamiau aprašius tyrimo objektą, galima tiksliau apibrėžti ir tiriamųjų kontingentą — kiek jų, kokiais kriterijais remiantis jie bus atrinkti, kokia tiriamųjų lytis, amžius bei kiti ypatumai. Jei tiriama įmonė, reikėtų trumpai nurodyti, kada ji įsikūrusi, kokia veikla užsiima, kokią rinkos dalį užima, kiek joje darbuotojų, ar yra užsienio kapitalo ir pan. Pasirinkus tyrimo objektą, jis tyrinėtoją dažniausiai domina tik tam tikru aspektu. Tyrinėjamo objekto išskirtinis aspektas, apie kurį ir renkama informacija, bus tyrimo dalykas. Jeigu, pavyzdžiui, tyrimo objektai yra Lietuvos tekstilės įmonės, tai tyrimo dalyku gali būti, pvz., eksporto operacijos. Šiuo atveju bus renkama ne visa informacija apie tekstilės įmones, o tik apie jų vykdomas eksporto operacijas ir tai, kas su jomis yra susiję.</p>
3.	<p>Duomenų rinkimo instrumentai. Po to, kai buvo suplanuotas tyrimo pagrindimas ir apibrėžta teoriškai ir praktiškai, kaip bus ieškoma atsakymo į tyrimo klausimą, ir kai buvo apibrėžta, kokios informacijos reikia tolimesnei analizei, būtina sudaryti duomenų rinkimo instrumentus (2.3. poskyris).</p>	<p>Tyrimo metodo pasirinkimas. Nurodomas metodo pavadinimas bei akcentuojama, kaip ir kokie buvo analizuojami duomenys, t. y. kokie metodai buvo taikyti: nurodyti formules, matematinius parametrus (vidurkio skaičiavimas, procentiniai pokyčiai, jei kalbama apie konkrečius skaičiavimo koeficientus, tada trumpai galima paaiškinti, ką jie reiškia ir kodėl buvo panaudoti šiame darbe). Taip pat reikia nurodyti, kokie rodikliai gauti.</p> <p>Tyrimo metodų pasirinkimas ir pritaikymas privalo atitikti tyrimo tikslingumą, todėl studijų darbuose pereinant nuo teorijų prie empirinių duomenų analizės, būtina aiškiai suformuluoti empirinių duomenų analizei taikomų metodų tikslus. Pavyzdžiui, anketinės apklausos tikslas galėtų būti išsiaiškinti įmonės darbuotojų požiūrį į šioje įmonėje įprastą darbuotojų vertinimo sistemą. Statistinės analizės tikslas galėtų būti, pavyzdžiui, šalies importo ir eksporto plėtros tendencijų išskyrimas.</p> <p>Šiuo atveju būtina skirti darbo tikslą ir atskirų tyrimo metodų (apklausų, statistinių tyrimų, eksperimentų ir kitų) taikymo tikslus. Šie tikslai paprastai formuluojami piramidės principu — žemesnio lygio tikslai turi aiškiai ir logiškai sietis su svarbiausiu darbo tikslu ir padėti nuosekliai atsakyti į svarbiausią tyrimo klausimą. Išsamiau apie tyrimo metodus žiūrėti 2.3. poskyryje.</p>
4.	<p>Tyrimo imtis. Sukūrus reikiamus instrumentus, būtina pasirinkti tuos subjektus ir objektus, kurių duomenys bus naudojami tyrime. Taigi būtina apibrėžti tyrimo imtį.</p>	<p>Tyrimo vienetų atranka. Paaiškinama, kaip buvo atrinkti tyrinėjami objektai. Esant reikalui, naudojant statistinius reprezentatyvumo kriterijus, pagrindžiama tyrimo imtis. Respondentai turi būti atrinkti atsitiktinės, neatsitiktinės ar mišrios atrankos būdu.</p>
5.	<p>Turint tyrimo imtį ir apsisprendus dėl respondentų ar tyrimo objektų skaičiaus, prasideda duomenų rinkimas. Surinkti duomenys yra apdorojami.</p>	<p>Duomenų rinkimas. Dokumentų analizė, interviu, procesų stebėjimas, klausimynų pildymas ir t. t. Būtina ne tik surinkti duomenis, bet ir įvertinti, kiek tie duomenys patikimi.</p>

Eil. Nr.	Tyrimo proceso etapas	Tyrimo proceso etapo elementai
6.	<p>Tyrimo ataskaita gali turėti daug įvairių formų. Studijų metu rengiami savarankiški darbai — referatai, projektai, kursiniai darbai, baigiamieji darbai — yra atitinkamos tyrimų ataskaitų formos. Todėl jų atlikimas turi atitikti tyrimo procesui keliamus reikalavimus.</p>	<p>1. Duomenų apdorojimas (suvedimas ir analizė). Jis priklauso nuo informacijos tipo ir naudojamų duomenų apdorojimo priemonių. Aprašomajai kokybinei informacijai apdoroti teks labiau pasikliauti savo mąstymu ir paprastomis kompiuterinio redagavimo programomis. Kiekybinei analizei gali tecti pasikliauti formulėmis ir sudėtingomis kompiuterinėmis statistinėmis programomis. Duomenų apdorojimas yra paprastas, jeigu anksčiau buvo teisingai atlikti visi tyrimo etapai, tačiau jis tampa ypač sudėtingas ir ilgas, jei tenka taisyti anksčiau padarytas metodologines klaidas. Deja, šiame etape galima ištaisyti jau tik nedidelę dalį anksčiau padarytų klaidų.</p> <p>2. Išvadų ir pasiūlymų teikimas. Išvadose turi atsispindėti gauti rezultatai, atsakymai į iškeltus uždavinius. Pagrindinis reikalavimas išvadoms yra jų pagrįstumas: išvada turi išplaukti iš atlikto tyrimo, ji turi būti pagrįsta faktais, o ne autoriaus spėlionėmis. Kiekviena išvada turi būti konkreti (vienas du sakiniai), atitikti darbo pavadinimą, tikslą, uždavinius bei gautus rezultatus. Suformulavus išvadas, galima pateikti ir pasiūlymus. Pasiūlymai taip pat turi būti išvadų „stiliaus“, t. y. trumpi, aiškūs. Pasiūlyme gali būti nurodyta praktinė rekomendacija, kaip toliau plėtoti darbo temą, kokios gali būti tiriamo objekto perspektyvos pritaikius vieną ar kitą metodą, kuris nebuvo pritaikytas darbe ir pan.</p>

2.3. Tyrimo metodai

Tyrimo metodas — tai praktinių ir pažintinių rezultatų gavimo būdas taikant įvairias priemones. Tai procedūra, susidedanti iš nuosekliai pasikartojančių operacijų, kurių taikymas kiekvienu konkrečiu atveju leidžia pasiekti rezultatų.

Kiekvienas tyrimo metodas turi turėti teorinį pagrindą — būti moksliskai pagrįstas.

Hipotezė — tai mokslinio pažinimo forma, išreiškianti moksliskai pagrįstą, tačiau dar nepatvirtintą ir nepatvirtintą naujų dėsnių, priežastinių ryšių, objektų bei jų struktūrų ir savybių numatymą. Hipotezė — tarsi priemonė, rodanti moksliniam tyrimui kryptį. Ji taip pat padeda pasirinkti tyrimo objektą bei informacijos gavimo būdą — tyrimo metodą. Pavyzdžiui, analizuodami neefektyvią mokymo įstaigos veiklą, darome prielaidą, kad tai gali būti susiję su netinkamu pedagoginių darbuotojų pasirinkimu.

Hipotezės yra formuluojamos tik mokslinių tyrimų atveju. Taikomiesiems tyrimams jos paprastai nėra formuluojamos. Tačiau ir moksliniuose tyrimuose hipotezių formulavimas nėra privalomas. Hipotezių formulavimas padeda aiškiau suvokti tyrimo tikslus. Dėl jų lengviau planuoti tyrimą. Jos ypač naudingos atliekant koreliacinį ar aiškinamojo pobūdžio tyrimą. Aprašomuosiuose tyrimuose jos dažniausiai neformuluojamos, kadangi tokio tyrimo esmė — suvokti, kas vyksta, o ne testuoti iš anksto suformuluotas idėjas.

Tyrimų klasifikavimas pateiktas 4 lentelėje.

Tyrimų klasifikavimas

Tyrimo kriterijai	Tyrimo pobūdis	Tyrimo apibūdinimas
Pagal pritaikomumą	Moksliniai	Teorijų, koncepcijų kūrimas bei jų testavimas išsikeliant hipotezes arba prielaidas. Tyrimų metodologijų kaip mokslo vystymas
	Taikomieji	Informacijos apie fenomeną, situaciją rinkimas ir nagrinėjimas siekiant ją panaudoti konkrečioms tikslams: geriau suvaldyti ar veikti situaciją, suformuoti politiką
Pagal tyrimų tikslus	Žvalgomasis	Problemai įvardyti, hipotezėms kelti
	Aprašomasis	Išsamus fenomeno, situacijos aprašymas
	Priežastinis	Aiškinamasi, <i>kodėl</i> egzistuoja ryšys tarp dviejų fenomeno, situacijos veiksnių, arba <i>kaip</i> tas ryšys egzistuoja
Pagal informacijos pobūdį	Kiekybinis	Kiekybiniais matavimais pagrįstas duomenų rinkimas, apdorojimas ir vertinimas (plačiau žr. 4 lentelėje)
	Kokybinis	Kiekybiniais rodikliais neišreikštas duomenų rinkimas, apdorojimas ir vertinimas (plačiau žr. 5 lentelėje)
Pagal tyrimo metodą	Mokslinės literatūros analizė	Teorinių šaltinių ieška, analizavimas, interpretavimas ir apibendrinimas
	Stebėjimas	Esmė yra fiksuoti tam tikrą elgesį jį stebint. Tinka tada, kai tiriamas reiškinys yra kompleksiškas, arba reikia gilių, išsamių, įvairių duomenų apie tiriamą reiškinį. Tinka tirti reiškinius, kurie negali būti dirbtinai atgaminti, pvz., demonstracijos ir pan. Tinka tirti įvairias uždaras grupes.
	Apklausa	Vienpusės komunikacijos procesas, valdomas interviu gavėjo. Apklauso rūšys gali būti: anketinė apklausa, gilusis interviu, tikslinės grupės, ekspertų apklausa ir pan.
	Eksperimentas	Tai informacijos gavimo būdas, kai tyrėjas sukuria situaciją, kurioje, keisdamas vienus aiškiai ar numanomai susietus nepriklausomus rodiklius, stebi šių pakeitimų poveikį kitiems aiškiai ar numanomai priklausomiems tiriamos sistemos elementams
Pagal tyrimo trukmę	Vienkartinis	Tyrimai atliekami tik kartą ir nekartojami
	Tęstinis	Tyrimai atliekami kelis kartus ir yra kartojami, pvz., kai lyginami rezultatai, reiškinų ir vertybių kitimo tendencijos. Jų esmė — taikoma ta pati tyrimo metodika.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal RANJIT, K. Research Methodology: a Step-by-Step Guide for Beginners, 1999.

Svarbu atkreipti dėmesį į kokybinių ir kiekybinių tyrimų skirtumus (5 lentelė).

5 lentelė

Kiekybinių ir kokybinių duomenų apdorojimo būdai

Tyrimo metodas	Duomenų apdorojimo būdai
Kiekybinis	<p><i>Aprašomoji statistika</i> — tai dažnių pasiskirstymas, vidurkiai, moda, mediana, maksimumas, minimumas, skirtumas, percentiliai, grafiniai duomenų vaizdavimo būdai.</p> <p><i>Statistinio reikšmingumo testai</i> — tai x^2, ženklų kriterijus, t kriterijus, dispersinė analizė.</p> <p><i>Regresinė analizė</i> — tai tiesinė ir kreivinė analizė, koreliacija, determinacijos ir koreliacijos koeficientai.</p> <p><i>Laiko eilutės</i> — tai duomenų glodinimas, trendas, sezoniniai svyravimai, prognozavimo metodai.</p>

Tyrimo metodas	Duomenų apdorojimo būdai
Kokybinis	<p><i>Analizė</i> — mokslinis metodas, pagrįstas visumos suskaidymu į dalis ar faktiškai.</p> <p><i>Sintezė</i> — įvairių elementų, objekto dalių jungimas į visumą.</p> <p><i>Abstrachavimas</i> — pažinimo procese atitrūkimas nuo neesminių nagrinėjamo reiškinių ypatybių, siekiant susikoncentruoti ties pagrindiniais, esminiais jo bruožais, atskleisti jų esmę.</p> <p><i>Loginiai metodai</i> (indukcija ir dedukcija). <i>Indukcija</i>, tai tyrimo, dėstymo būdas, kuriuo nuo atskirų faktų ir reiškinių stebėjimo pereinama prie bendrų taisyklių ir dėsnų nustatymo. <i>Dedukcija</i>, tai tyrimo arba dėstymo būdas, kai atskiri teiginiai logiškai išvedami iš bendrų teiginių.</p> <p><i>Sisteminimas</i>, tai daiktų, reiškinių ar sąvokų skirstymas klasėmis, skyriais, grupėmis pagal jų bendrus požymius.</p> <p><i>Klasifikavimas</i> — sutvarkymas į sistemą, išdėstymas tam tikra tvarka, tam tikros eilės, nuoseklumo nustatymas.</p>

Šaltinis: sudaryta autorių pagal RANJIT, K. *Research Methodology: a Step-by-Step Guide for Beginners*, 1999.

Magistro baigiamajame darbe galima derinti kiekybinį ir kokybinį tyrimą, svarbu, kad pasirinktas tyrimo tipas ar jų derinimas leistų pasiekti užsibrėžtus tyrimo tikslus ir uždavinius.

Išsamiau apie tyrimo metodus galima sužinoti šiuose šaltiniuose:

1. KARDELIS, K. (2007) *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai: (edukologija ir kiti socialiniai mokslai): vadovėlis*. Šiauliai: Lucilijus, 2007. 398 p. ISBN 9955655356.
2. ARBNOR, I; BJERKE, B. (1997) *Methodology for creating business knowledge*. London: SAGE Publications. 548 p. ISBN 0-7619-0449-2.

3. MAGISTRO BAIGIAMOJO DARBO PATEIKIMAS IR TECHINIS ĮFORMINIMAS

Šioje dalyje pateikiami pagrindiniai darbo techninio įforminimo reikalavimai, supažindinama su citavimo ir nuorodų teikimo, literatūros bibliografinio aprašo, lentelių, paveikslų ir formulių pateikimo tekste bei teksto apiforminimo taisyklėmis.

3.1. Citavimas ir nuorodos

Ruošdami įvairius studijų ar mokslinius darbus, autoriai dažnai dėsto ne tik savo mintis, bet ir perpasakoja kitų idėjas. Svetimų idėjų panaudojimas darbe yra sveikintinas dalykas, rodantis autoriaus išprusimą ir gebėjimą naudoti intelektualius darbo instrumentus.

Galima išskirti keletą svetimų darbų panaudojimo tipų:

- citavimas, kai pažodžiui atkartojamas kito darbo tekstas;
- perpasakojimas savais žodžiais, bet išlaikant nuoseklumą, atpasakojamos kito darbo idėjos;
- idėjos paminėjimas, kai minima idėja, tačiau toliau autorius dėsto vadovaudamasis sava logika ir nuoseklumu.

Pagal tai, kaip naudojamos svetimos idėjos darbe, daromos ir nuorodos. Kiekvienam tipui yra keliami skirtingi reikalavimai, be to, nuorodos priklauso nuo literatūrinio autoriaus stiliaus, t. y. nuorodų skaičius, jų pateikimo vieta ir forma tiesiogiai siejasi su žmogaus gebėjimu raštu dėstyti mintis, su tuo, kaip gerai jis įvaldė teorines sąvokas, kaip atsirenka empirinę medžiagą. Nuorodos priartina skaitymą prie natūralios aktyvaus mąstymo formos.

Nuorodoms labiausiai tinka originalios knygos, jų pirmieji arba naujausi leidimai. Taip pat gali būti nurodyti įvairūs mokslinės, kultūrinės reikšmės įvykiai, istorinės datos, įvairūs statistiniai duomenys, su tekstu susiję grafiniai dokumentai, kita unikali iliustracinė medžiaga. Būtina atsižvelgti į teksto ir nuorodų proporcijas, šriftą, jų erdvinį išdėstymą lape, vaizdinę išraišką.

Citavimas (lot. *Citatom — pažodinė ištrauka*). Citavimui reikia pasirinkti tokią ištrauką, kurioje būtų aiški, logiškai išbaigta mintis. Dažniausios daromos klaidos cituojant:

- neišrankus citavimas. Cituojamas pasenęs ar neautoritetingas šaltinis, kuriame problema tik iškelta, bet neišspręsta, kuriame nagrinėjamas klausimas užima labai menką vietą;
- nesąžiningas citavimas. Dirbtinis citatų panaudojimas, iškreipimas, frazių ar posakių nutraukimas, norint suteikti kitą, norimą reikšmę;
- besaikis citavimas. Jis sudaro išpūdį, jog autorius nemoka glaustai savo žodžiais atpasakoti kito autoriaus minčių, nesugeba referuoti (Misevičius, 1995, p. 97);
- plagijavimas (lot. *plagium — pagrobimas*). Tai svetimos autorystės pasisavinimas, svetimo veikalo, išradimo, idėjų, minčių skelbimas savu. Tai ypač smerktinas poelgis, tolygus vagystei. Studijų darbuose plagijuojama, jeigu pateikus kito asmens mintis, idėjas (pažodžiui arba perpasakojant), nenurodoma šių minčių autorystė, t. y. nepateikiama nuoroda į literatūros šaltinį.

Citatų pateikimas:

- prieš citatą dedamas dvitaškis, citata išskiriama kabutėmis, pradedama didžiąja raide;
- ilgesnės citatos pradedamos naujoje eilutėje;
- citatos, sudarančios autoriaus sakinio dalį, rašomos kabutėse mažąja raide;
- praleistos vietos citatoje (kupiūros) žymimos daugtaškiu, skliausteliuose <...>, (...).

Pateikus citatą, būtina tiksliai nurodyti, iš kur ji yra paimta. Pagrindiniai bibliografinių duomenų pateikimo būdai yra šie:

- tekste;
- puslapio išnašoje;
- darbo pabaigoje;
- aiškinamosios pastabos sudėtyje (pagalbiniame tekste).

Paprastai nuorodos pateikiamos tekste. Šaltiniui nurodyti naudojami skliaustai, kur pateikiami beveik visi būtiniausi elementai: autorius, leidimo metai, puslapis. Pavyzdžiui:

(Pavardenis, 2011, p. 135)

Jeigu studijų darbe naudojami keli to paties autoriaus tais pačiais metais publikuoti veikalai, prie leidimo metų tiek literatūros sąrašė, tiek ir nuorodoje yra rašomos raidės abėcėlės tvarka. Pavyzdžiui:

Nuorodoje rašoma: (Čiegis, (2002b), p. 59)

Literatūros sąrašė:

ČIEGIS, R. (2002a) *Tolydi plėtra ir aplinka: ekonominis požiūris*. Vilnius: Aldorija. 690 p. ISBN 9986-820-24-3.

ČIEGIS, R. (2002b) *Tolydžios ekonominės plėtros alternatyvios teorijos*. Kaunas: Naujasis lankas. 240 p. ISBN 9955-03-149-2.

Užsienio leidinių aprašas daromas originalo kalba. Kirilicos šrifto leidinius galima rašyti lotyniškais rašmenimis lietuviškame tekste, o puslapio išnašoje — autentiškai.

Puslapio išnašoje nurodomi dažnai cituojami autoriniai ir kiti darbai. Jie gali būti aprašomi trumpiau nei literatūros sąrašė, tačiau būtina nurodyti autorių, pavadinimą, leidimo vietą, metus ir puslapį. Pavyzdžiui:

¹ PAVARDENIS, V. (2011) *Statistika*. Vilnius, p. 36.

Tekste rašoma: Statistinių elementų sąvoką nagrinėjo V. Pavardenis¹.

Kartotinėje nuorodoje rašoma tik autoriaus pavardė, pagrindinė antraštė ir puslapiai. Jei antraštė ilga, galima rašyti tik tris žodžius ir dėti daugtaškį. Dažnai pasikartojančią nuorodą galima pakeisti žodžiais: tas pats, to paties, ten pat (lietuviškiems leidiniams), ibid, odem (lotyniško šrifto leidiniams), ego же, там же (kirilicos šrifto leidiniams).

Jeigu citata nurašyta ne iš pirmo šaltinio, o iš kito citavusio leidinio, nuoroda pradedama žodžiais cit. pagal:... (lietuviškam leidiniui), op. cit.:... (užsienio leidiniui). Pavyzdžiui:

PAVARDENIS, V. (2011) *Statistika*. Vilnius, p. 36. — cit. pagal: PAVARDENIENĖ, P. *Ekonometrija*. Kaunas, 1998, p. 54.

Jeigu mintis ar faktas dokumentuojamas keliais veikalais, juos galima sujungti į vieną nuorodą. Aprašai vienas nuo kito skiriami kabliataškiu.

Darbo pabaigoje dažniausiai pateikiamos periodinių ir tęstinių leidinių nuorodos.

Aiškinamosios pastabos rašomos puslapio išnašose ar teksto gale. Tai terminų, sąvokų paaiškinimas, dažnai nurodant apibrėžimų, pasisakymų ištraukas su šaltinių bibliografiniais duomenimis.

Perpasakojimas. Šiuo atveju citavimo reikalavimai netaikomi. Tačiau perpasakojus idėją, būtina pateikti bibliografinę nuorodą, iš kur ji paimta. Nuorodos, kaip ir citavimo atveju, gali būti daromos tekste, puslapio išnašoje, darbo pabaigoje ar aiškinamojoje pastaboje. Nuoroda daroma toje paragrafo vietoje, kur baigiasi atpasakojama mintis. Jeigu ji apima visą paragrafą, nuoroda daroma paragrafo pabaigoje. Jeigu ta pati idėja yra perpasakojama keliuose paragrafuose, būtina kiekvieno iš jų pabaigoje daryti atskirą nuorodą. Darant nuorodą tekste, būtina nurodyti autorių ir metus. Puslapiai nurodomi, kai atkartojama trumpai išdėstyta autoriaus mintis, pavyzdžiui, apibrėžimas, tačiau jeigu tekstas perpasakojamas laisvai, puslapius nurodyti nebūtina.

Tuo atveju, kai autorius perpasakoja idėjas ne iš pirmo šaltinio, būtina nurodyti tiek tikrąjį idėjų autorių, tiek šaltinį, iš kurio buvo perpasakojama. Tokiu atveju naudojama bibliografinė nuoroda „cit. pagal“ arba „op. cit.“. Paprastesnis variantas — tekste paminėti tikrąjį autorių, o nuorodą daryti į tą šaltinį, su kuriuo autorius tiesiogiai dirbo. Griežtai *draudžiama* nuorodą daryti tik į pirminį šaltinį, jeigu darbo autorius nėra su juo tiesiogiai susipažinęs.

Idėjų paminėjimas. Tai yra pats laisviausias svetimų idėjų panaudojimas ruošiant studijų ar mokslinį darbą. Čia nesistengiama naudoti svetimą aiškinimo logiką, tačiau naudojamosi galutiniais tos analizės rezultatais: terminais, koncepcijomis, idėjomis. Mokslinė etika sako, kad jeigu mes imame idėjas, priklausančias kitiems autoriams, mes turime juos įvardinti. Tai ne visada paprasta, kadangi net pačios populiariausios idėjos greitai praranda autorinį identitetą ir tampa „bendrinėmis“. Kas prisimena „kapitalo“ ar „4P“ koncepcijos autorystę? Taigi darbuose naudojama daug idėjų, kurių autorystės jau neįmanoma nurodyti. Tačiau studijų ar baigiamųjų darbų tikslas dažniausiai analizuoti ne senas, o pačias naujas idėjas. Visos naujos idėjos turi autorystę. Tokiu atveju būtina nurodyti, kam jos priklauso.

- Nurodymas dėstyto tekste be specialios nuorodos. Jeigu jūs nenagrinėjote nė vieno minimo autoriaus šaltinio, bet žinote, kad jis yra pasiūlęs šią idėją, tada tik paminite ją kaip autorių. Pavyzdžiui:

... M. E. Porteris išskyrė tris konkurencinės strategijos tipus ...

- Nurodymas tekste pateikiant nuorodą į literatūros šaltinį. Dėstyto tekste prie paminėtos pavardės skliausteliuose užrašomi šaltinio leidimo metai. Tas šaltinis būtinai turi būti jūsų darbo šaltinių sąrašė. Su juo jūs privalote būti susipažinę. Pavyzdžiui:

... M. E. Porteris (1980) išskyrė tris konkurencinės strategijos tipus...

Literatūros sąrašė:

PORTER, M. E. (1980) *Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors*. New York: The Free Press. 200 p. ISBN 4563-25-456-7.

Ruošiant baigiamuosius darbus, nuorodos į mokslinius šaltinius pateikiamos tekste (autorius, metai, puslapis), informacinių šaltinių nuorodos daromos išnašoje, puslapio apačioje, pateikiant trumpesnę literatūros šaltinio aprašą.

3.2. Bibliografinis literatūros aprašas

Šioje dalyje pateikiamos bendrosios bibliografinio aprašo taisyklės ir knygų, straipsnių, disertacijų, konferencijų pranešimų medžiagos, elektroninių monografijų, duomenų bazių, elektroninių straipsnių aprašo elementai ir jų pateikimo tvarka.

Bendrosios taisyklės

Pirminė atsakomybė. Tai asmuo arba asmenys, kurie atsakingi už dokumento sukūrimą. Be asmenvardžių, atskirais atvejais tenka pateikti kolektyvų vardus.

Jei pagrindine atsakomybe už kūrinį dalijasi ne daugiau kaip trys asmenys ar kolektyvai, reikia nurodyti juos visus. Jei yra daugiau nei trys vardai, nurodomas tik pirmasis arba pirmieji du ar trys, o kitus galima praleisti. Jei asmenvardžiai praleidžiami, po paskutiniojo pateikto rašoma santrumpa „et al.“ („ir kt.“). Po pavardės prieš vardą ar inicialą dedamas kablelis. Po kiekvieno asmenvardžio dedamas kabliataškis. Pavyzdžiui:

PETRAITIS, P; ADOMAITIS, A; JONAITIS, J.

Jei pirminė atsakomybė dokumente nenurodyta, pirmuoju nuorodos elementu tampa dokumento antraštė.

Antraštė. Antraštė rašoma taip, kaip pateikta šaltinyje. Po antraštės laužtiniuose skliaustuose galima pateikti vertimą į lietuvių kalbą. Pavyzdžiui:

Cataloguing documents: Lithuania and international policy [Katalogavimo dokumentai: Lietuva ir tarptautinė praktika]

Bibliografinėje nuorodoje rašoma ryškiausiai pateiktos formos ar kalbos antraštė, kai jų būna kelios. Jei dokumente nėra antraštės, ji pakeičiama pirmaisiais keliais dokumento žodžiais, po jų dedamas daugtaškis („...“).

Paantraštė. Paantraštė pateikiama tik tokiais atvejais, kai siekiama aiškumo ir identifikavimo. Prieš paantraštę dedamas dvitaškis.

Laikmenos rūšis. Elektroniniams dokumentams būtina laužtiniuose skliaustuose nurodyti laikmenos rūšį. Pavyzdžiui:

[interaktyvus]
[CD-ROM]
[magnetinė juosta]
[diskas]

Be laikmenos, galima apibūdinti ir leidinio rūšį ar tipą, jeigu tai svarbu. Pavyzdžiui:

[interaktyvi duomenų bazė]
[interaktyvus serialinis leidinys]
[elektroninis paštas]

Antrinė atsakomybė. Asmenis, atlikusius pagalbines funkcijas (redaktorius, vertėjus, dailininkus ir pan.), esant reikalui, galima nurodyti antrinės atsakomybės duomenyse. Jie pateikiami po antraštės ir laikmenos rūšies.

Leidimas. Tai būtinas elementas. Jis pateikiamas tokia forma:

13

Leidėjo įvardijimas gali būti rašomas ne visas arba sutrumpintas. Jei šaltinyje yra keli leidėjai, rašomas išryškintas. Jei leidėjai pateikti vienodu šriftu, rašomas pirmasis. Kitus leidėjus galima irgi rašyti, kiekvieną susiejant su atitinkama skelbimo vieta. Jei leidėjas nežinomas, elgiamasi analogiškai, kaip ir su nežinoma skelbimo vieta. Pavyzdžiui:

Kaunas: Technologija

Skelbimo data rašoma kaip nurodyta šaltinyje. Žinomos, bet šaltinyje nenurodytos datos pateikiamos laužtiniuose skliaustuose po autorystės nurodymo. Pavyzdžiui:

(2003), (2002a)

Atnaujinimo ir taisymo data. Naujų leidinių ir versijų dokumentai dažnai atnaujinami ir taisomi. Po skelbimo datos, naudojantis šaltinio terminais, rašoma dokumento atnaujinimo ar pataisymo data. Po jos dedamas taškas. Pavyzdžiui:

Atnaujinta 2010 m. rugsėjį.

Nuorodos sudarymo data. Elektroninių dokumentų apraše būtina nurodoma nuorodos sudarymo data. Ji rašoma mažąja raide laužtiniuose skliaustuose. Pavyzdžiui:

[žiūrėta 2009 m. spalio 15 d.]

[žiūrėta 2010 m. liepos 20 d.: 18:30 GMT]

Apimtis. Spaudinių apimtis nurodoma puslapių, lapų, skilčių ir pan. skaičiumi, o daugiatomių leidinių – tomų skaičiumi. Pavyzdžiui:

112 p.

3 t.

5 vol.

Serija. Serija nurodoma kaip pateikta dokumente. Tai nebūtinas nuorodos elementas.

Pastabos. Pastabos rašomos tik tada, jeigu reikia. Elektroninio dokumento apraše pastabose pateikiama informacija apie dokumento formatą arba su elektroniniu dokumentu susijusių materialių dalių skaičių ir rūšį. Po šio elemento dedamas taškas. Pavyzdžiui:

ASCII formatas.

Pastabose taip pat galima pateikti informaciją apie dokumento priedus (vartotojo vadovėlius, garso kasetes), sistemos reikalavimus (pavyzdžiui, konkretų kompiuterio, kuris tinka dokumentui naudoti, tipą ir modelį, programinės įrangos reikalavimus, skelbimo periodiškumą, kalbą ir kt.). Visos pastabos rašomos lietuvių kalba nepaisant, kokia kalba aprašytas dokumentas.

Įsigijimo sąlygos ir prieiga. Interaktyviems dokumentams privaloma tvarka pateikiama informacija dokumento šaltinio buvimo vietai nustatyti ir identifikuoti (*Prieiga per, Available from; Prieiga per internetą.; Available from World Wide Web:*). Internetu interaktyvių dokumentų buvimo vietos informacija turėtų būti tik apie konkretų matytą dokumentą, be jo vietos tinklo adreso, turėtų būti nurodytas ir prieigos būdas (pavyzdžiui, FTP). Prieš adresą dedamas dvitaškis. Adresas suskliaudžiamas (<...>).

Standartinis numeris. Jeigu cituojamame ar minimame dokumente yra standartinis numeris, jis būtinai rašomas ir bibliografinėje nuorodoje. Po jo dedamas taškas. Pavyzdžiui:

ISBN 2-5687-0258-8.
ISSN 1236-1239.

Knygų ir straipsnių aprašo elementai bei jų pateikimo tvarka

Reikalavimai knygų ir disertacijų aprašams

Pirminė atsakomybė	HODGETTS, Richard M.
Skelbimo metai	(1999)
Antraštė	<i>Modern human relations at work.</i>
Leidimas	7 th ed.
Skelbimo vieta	Fort Worth:
Leidėjas	The Dryden Press,
Apimtis	449 p.
Standartinis numeris	ISBN 0-03-022374-1.

Pavyzdžiai:

- HODGETTS, R. M. (1999) *Modern human relations at work*. 7th ed. Fort Worth: The Dryden Press. 449 p. ISBN 0-03-022374-1.
- SAKALAUSKAS, V. (1998) *Statistika su Statistica*. Vilnius: Margi raštai. 226 p. ISBN 9986-09-183-7.
- MARTINKUS, B; SAKALAS, A; SAVANEVIČIENĖ, A. (2000) *Darbo išteklių ekonomika ir valdymas*. Kaunas: Technologija. 184 p. ISBN 9986-13-853-1.
- FRANZ, W. (1999) *Arbeitsmarktökonomik*. 4. überarb. Aufl. Berlin, Heidelberg, New York: Springer. 438 p. ISBN 3-540-66163-8.
- MATIUŠAITYTĖ, R. (2001) *Darbo rinkos probleminės grupės ir jų padėties gerinimas*. Nepublikuota mokslų daktaro disertacija. Kaunas. 173 p.

Reikalavimai straipsnių, konferencijų pranešimų medžiagos ir įstatymų aprašams

Spausdintinių serialinių leidinių straipsniai ir kitokie dokumentai:

Straipsnio pirminė atsakomybė	ALIJOŠIENĖ, Sonata.
Skelbimo metai	(1999)
Straipsnio antraštė	Kapitalo investavimo sprendimo priėmimo procesas.
Leidinio antraštė	<i>Inžinerinė ekonomika,</i>
Skelbimo vieta	Kaunas:
Leidėjas	Technologija,
Numeracija	Nr. 1 (12),
Straipsnio puslapiai	p. 7 – 9.
Standartinis numeris (jeigu yra)	ISSN 1392-2785.

Pavyzdžiai:

- ALIJOŠIENĖ, S. (1999) Kapitalo investavimo sprendimo priėmimo procesas. *Inžinerinė ekonomika*, Kaunas: Technologija, Nr. 1(12), p. 7 – 9. ISSN 1392-2785.
- BURNEIKIS, J; ŠTREIMIKIENĖ, D. (2002) Energetika: aplinkosauga ir rinkos liberalizavimas. *Ekonomika ir vadyba*, Kaunas: Vilniaus universiteto Kauno humanitarinis fakultetas, Nr. 2(6), p. 102 – 105. ISSN 1392-8732.

3. HOGAN, D; KWIATKOWSKI, R. (1998) Emotional aspects of large group teaching. *Human Relations*, December, vol. 51, no. 11, p. 1403 – 1456.
4. KNAPP, Ulla. (1996) Ökonomische Aspekte betrieblicher Frauenförderung oder: Lohnt sich Frauendiskriminierung? *WSI Mitteilungen*, No. 6, p. 350 – 360.
5. Lietuvos Respublikos Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas Nr. VIII-947. (1999) Priimtas 1999 m. gruodžio 1 d. *Valstybės žinios*, gruodžio 23 d., Nr. 112. p. 23 – 26.
6. SIMUTIS, R; GIRDZIJAUSKAS, S; NENORTAITĖ, J. (2004) The simulation of scenario of Lithuanian stock exchange index during transition phase to the EU. *Business options, problems and solutions concerning globalisation*. Proceedings of the 5th international conference in School of Business Administration Turiba, 23 April. Riga: SIA Biznesa augstskola Turiba, p. 345 – 350. ISBN 9984-766-05-5.

Straipsniai iš spausdintinių monografijų:

Straipsnio pirminė atsakomybė	OBROVSKI, Roman.
Skelbimo metai	(1997)
Straipsnio antraštė	Arbeitsmarktpolitik im Global Village.
Monografijos pirminė atsakomybė	Iš SLUPETZKY, Walter.
Monografijos antraštė	<i>Europa ohne Arbeit?</i>
Leidimas	2. durchges. Aufl.,
Skelbimo vieta	Stuttgart; Berlin; Köln:
Leidėjas	Kohlhammer,
Straipsnio vieta monografijoje	p. 71 – 80.
Standartinis numeris (jeigu yra)	ISBN 3-17-015321-8.

Pavyzdžiai:

1. OBROVSKI, R. (1997) Arbeitsmarktpolitik im Global Village. Iš SLUPETZKY, Walter. *Europa ohne Arbeit?* 2. durchges. Aufl., Stuttgart; Berlin; Köln: Kohlhammer, p. 71 – 80. ISBN 3-17-015321-8.
2. WRIGLEY, E. A. (1968) Parish registers and the historian. Iš STEEL, DJ. *National index of parish registers*. London: Society of Genealogists, vol. 1, p. 155 – 167.
3. JANNSEN, M. (1999) Obstacles and Willingness for Cross-Border Mobility: The Dutch-German Border Region. Iš de GIJSEL, Peter. *Understanding European cross-border labour markets: issues in economic cross border relations*. Hamburg: Metropoly Verl., p. 143 – 164. ISBN 3-89518-253-2.

Elektroninių dokumentų aprašo elementai bei jų pateikimo tvarka

- *Elektroninės monografijos, duomenų bazės ir kompiuterių programos*

<p>Pirminė atsakomybė Skelbimo arba atnaujinimo ir pataisymo data Antraštė Laikmenos rūšis Leidimas (jeigu yra) Skelbimo vieta Leidėjas Nuorodos sudarymo data (privaloma interaktyviems dokumentams, kitiems nebūtina) [sigijimo sąlygos ir prieiga (privaloma interaktyviems dokumentams, kitiems nebūtina)</p> <p>Standartinis numeris (jeigu yra)</p>	<p>Čiegis, Remigijus. (2006) <i>Ekonominių teorijų istorija : vadovėlis</i> [interaktyvus]. – Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, [žiūrėta 2011 m. liepos 29 d.]</p> <p>Prieiga per internetą: <http://www.nemokamospdfknygos.lt/knygos-lietuviu-kalba/mokslines-knygos/15-ekonomika/2805-ciegis-ekonominiu-teoriju-istorija.html#.TkJYVWHY9Rq>.</p> <p>ISBN 9986199255</p>
<p><i>Pavyzdžiai:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Čiegis, R. (2006) <i>Ekonominių teorijų istorija : vadovėlis</i>. [interaktyvus]. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, [žiūrėta 2011 m. liepos 29 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.nemokamospdfknygos.lt/knygos-lietuviu-kalba/mokslines-knygos/15-ekonomika/2805-ciegis-ekonominiu-teoriju-istorija.html#.TkJYVWHY9Rq> ISBN 9986199255. 2. <i>Nacionalinė mokėjimo agentūra prie ŽŪM</i> [interaktyvi duomenų bazė]. (2011) Parama kaimui, [žiūrėta 2011 m. rugpjūčio 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.paramakaimui.lt/component/statistika>. 3. <i>Bendroji statistika</i> [interaktyvi duomenų bazė]. (2011) Lietuvos statistikos departamentas: stat.gov.lt. Atnaujinta 2011 m. rugpjūčio 3 d. [žiūrėta 2011 m. rugpjūčio 9 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.stat.gov.lt/lt/pages/view/?id=1108>. 4. Lietuvos Respublikos Seimas. (2009) <i>Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas Nr. XI-242</i> [interaktyvus]. LR Seimo kanceliarija, Informacijos technologijų departamentas: lrs.lt. Aktuali redakcija nuo 2009 gegužės 12 d. [žiūrėta 2011 m. liepos 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=343430&p_query=&p_tr2=>. 5. AB Swedbank. (2011) „Swedbank“, <i>AB Nepriklausomo auditoriaus išvada ir finansinės ataskaitos už metus, pasibaigusius 2010 m.</i> [interaktyvus]. UAB „Deloitte Lietuva“ [žiūrėta 2011 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.swedbank.lt/files/ataskaitos/2010f.pdf>. 	

• *Elektroniniai straipsniai ir kiti telkiniai*

Telkinio (straipsnio) pirminė atsakomybė	PRICE–WILKIN, John.
Skelbimo arba atnaujinimo ir pataisymo data	1994
Telkinio (straipsnio) antraštė	Using the World–Wide Web to deliver Complex Electronic Documents: Implications for Libraries.
Serialinio leidinio antraštė	Iš <i>The Public — Access Computer Systems Review</i>
Laikmenos rūšis	[interaktyvus].
Numeracija	vol. 5, no. 3
Nuorodos sudarymo data (privaloma interaktyviems dokumentams, kitiems nebūtina)	[žiūrėta 2011 m. liepos 28 d.],
Vieta pagrindiniame dokumente (jeigu nurodyta)	p. 5 – 21.
Įsigijimo sąlygos ir prieiga (privaloma interaktyviems dokumentams, kitiems nebūtina)	Prieiga per internetą: < gopher://info.lib.uh.edu:70/00/articles/e-journals/uhlibrary/v5/n3 >
Standartinis numeris (jeigu yra)	ISSN 1048-6542.

Pavyzdžiai:

1. PRICE–WILKIN, J. (1994) Using the World–Wide Web to deliver Complex Electronic Documents: Implications for Libraries. Iš *The Public – Access Computer Systems Review* [interaktyvus]. vol. 5, no. 3 [žiūrėta 2011 m. liepos 28 d.], p. 5 – 21. Prieiga per internetą: <gopher://info.lib.uh.edu:70/00/articles/e-journals/uhlibrary/v5/n3> ISSN 1048-6542.
2. KRIŠTOF, M. (2001) Pre-Merger Management – Opportunities and Threats. Iš *Vysoké Učení Technické v Brně, Fakulta podnikatelská. Možné trendy vývoje strojírenských a elektrotechnických podniků se zřetelem na jihomoravský region II: Institucionální výzkum*. Sbornik z konference [CD–ROM].
3. STONE, N. (1989) The Globalisation of Europe. Iš *Harvard Business Review* [interaktyvus]. May – June [žiūrėta 2008 m. rugsėjo 2 d.]. Prieiga per: BRS Information Technologies. McLean (Va.).
4. SOLBERG, E. J. (1999) Using occupational preference in estimating market wage discrimination: the case of the gender pay gap. Iš *American Journal of Economics and Sociology* [interaktyvus]. January [žiūrėta 2009 m. spalio 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.findarticles.com/cf_0/m0254/158/54019299/p1/article.jhtml?term=Solberg> ISSN 0002-9246.
5. UMBRASAS, G. (2011) 10 žingsnių didinant viešojo sektoriaus efektyvumą [interaktyvus]. *vz.lt*, liepos 31 d. [žiūrėta 2011 m. rugpjūčio 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://vz.lt/straipsnis/2011/07/31/GINTAS_UMBRA_SAS_10_zingsniu_didinant_viesojo_s_ektoriau>.
6. REUTERS. (2011) Paslaptingas investuotojas iš JAV nelaimės uždirbo milijardus [interaktyvus]. *delfi.lt*, rugpjūčio 9 d. [žiūrėta 2011 m. rugpjūčio 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://verslas.delfi.lt/business/paslaptingas-investuotojas-is-jav-nelaimes-uzdirbo-milijardus.d?id=48405789>>.

3.3. Lentelės, paveikslai, formulės

Lentelės ir paveikslai gali būti talpinamos ir tekste, ir prieduose. Visos lentelės, paveikslai ir priedai turi turėti numerius ir pavadinimus. Lentelių, paveikslų ir priedų numeracija yra atskira. Numeruojant rašoma:

- 1 lentelė;
- 1 pav.;
- 1 PRIEDAS.

Lentelės numeris (pvz., 1 lentelė) rašomas virš lentelės pavadinimo, dešiniajame kampe. Lentelės pavadinimas rašomas mažosiomis raidėmis, pradedant didžiąja, virš lentelės antraštės per lapo vidurį, šrifto dydis 12 pt, paryškintas. Jei tekste yra tik viena lentelė, tai dešinėje lapo pusėje virš lentelės pavadinimo užrašomas tik žodis „Lentelė“. Duomenų šrifto dydis lentelėse — 10 pt. Po lentelės būtina nurodyti šaltinį (šrifto dydis — 10 pt), iš kur paimta ši lentelė, taip pat, jei ji sukurta pačio autoriaus (5 priedas).

Paveikslo numeris (pvz., 1 pav.) ir pavadinimas rašomas po paveikslu per lapo vidurį, šrifto dydis 12 pt, paryškintas. Paveikslas teikiamas 10 pt dydžiu. Po paveikslo pavadinimu nurodomas paveikslo šaltinis, taip pat jei jis sukurtas pačio autoriaus (6 priedas).

Lentelės ir paveikslai gali užimti tik dalį puslapio, visą, du ar daugiau puslapių. Negalima lentelės ar kitos vaizdinės medžiagos skaidyti į du puslapius, jei ją galima sutalpinti į vieną.

Jei lentelė užima daugiau nei vieną puslapį, tai lentelės tęsinio dešinėje pusėje rašoma, pavyzdžiui, „1 lentelės tęsinys“. Užrašomi skilčių pavadinimai ir lentelė pildoma toliau.

Jei numatoma, kad lentelė užims beveik visą puslapį ar didžiąją jo dalį, tikslinga lentelę pradėti rašyti ne tuoj po teksto, o naujame lape.

Didelės lentelės, kur pateikiama daug medžiagos ir didelės apimties iliustracijos, dedamos į priedus.

Lentelių ir paveikslų pavyzdžiai pateikti 5 ir 6 prieduose.

Naudojant formules, jų simboliai visame darbe gali turėti tik vieną reikšmę, kurią reikia identifikuoti. Formules, kuriomis remiamasi ne vieną kartą, taip pat būtina numeruoti.

Paveikslai, lentelės, formulės numeruojami pagal numeravimo sistemą, o ši eilė gali būti ištisinė visam darbui arba suskaidyta pagal skyrius.

3.4. Reikalavimai tekstui

Tekstas rašomas balto neliniuoto popieriaus A4 formato lapuose, vienoje lapo pusėje.

Baigiamajo darbo tekstas turi būti:

- ryškus;
- parašytas sklandžiai ir taisyklinga kalba, be gramatikos, stiliaus ir korektūros klaidų;
- kokybiškai atspausdintas;
- atitikti visus reikalavimus, keliamas tokio pobūdžio darbams.

Spausdinant tekstą, nustatomi tokie puslapio parametrai:

- viršutinė paraštė — 20 mm;
- apatinė paraštė — 20 mm;
- kairė paraštė — 25 mm;
- dešinė paraštė — 15 mm.

Reikalavimai tekstui:

- pastraipa pradedama 1,27 cm pirmosios eilutės įtrauka;
- teksto šriftas — Times New Roman;
- šrifto dydis — 12 pt;
- intervalas tarp eilučių — 1,5 eilutės;
- teksto lygiavimas — pagal abu kraštus (angl. *justify*).

Puslapių numeracija:

- puslapiai numeruojami, pradedant darbo turiniu (puslapiai skaičiuojami nuo titulinio lapo, tačiau ant titulinio lapo jis nespausdinamas), baigiant paskutiniu darbo puslapiu;
 - puslapio numeris rašomas lapo apatinėje paraštėje dešinėje pusėje;
 - puslapio numeris rašomas arabiškais skaitmenimis nededant nei taško, nei brūkšnelių;
 - neleidžiama puslapių praleisti, kartoti tuos pačius numerius, prirašyti raidinius ženklus.

Pagrindinės darbo tiriamosios dalies tekstas skaidomas į skyrius, poskyrius ir, jei reikia, skyrelius. *Reikalavimai darbo skyriams ir poskyriams:*

- skyriai numeruojami arabiškais skaitmenimis (1., 2. ir t. t.);
- skyriai *Turinys, Paveikslų sąrašas, Lentelių sąrašas, Santrumpų sąrašas, Įvadas, Išvados ir pasiūlymai, Santrauka, Literatūros sąrašas ir Priedai* nenumeruojami (*Priedai* numeruojami tuo atveju, jei jų yra daugiau negu 5);
 - poskyriai numeruojami skyriaus viduje ir jų eilės numeris susideda iš dviejų arabiškų skaitmenų (1.1., 1.2., 2.1., 2.2. ir t. t.), kurie vienas nuo kito ir nuo poskyrio pavadinimo atskiriami taškais;
 - darbo skyriai pradedami naujame lape, jų pavadinimai rašomi didžiosiomis raidėmis, paryškintai, šrifto dydis — 14 pt, lygiavimas — centre (angl. *center*);
 - poskyrių pavadinimai rašomi mažosiomis raidėmis (išskyrus pirmąją antraštės raidę), paryškintai, lygiavimas — pagal kairįjį kraštą (angl. *left alignment*), šrifto dydis — 12 pt;
 - poskyrių pavadinimai išskiriami vienos eilutės tarpeliu iš prieš jį ir po jo esančio teksto;
 - poskyriai dėstomi nuosekliai tame pačiame puslapyje;
 - jei tekstas išdėstomas dar į skyrelius, tai šie rašomi tuo pačiu principu kaip ir poskyriai, skyrelio numeris susideda iš trijų taškais atskirtų skaitmenų (1.1.1., 1.1.2. ir t. t.);
 - po skyriaus pavadinimo poskyrio pavadinimas nerašomas, juos turi skirti įžanginė pastraipa.

Baigiamojo darbo turinys:

- turinyje surašomi visi darbe esamų skyrių, poskyrių numeriai, jų pavadinimai ir puslapių, kuriuose prasideda skyriai ir poskyriai, numeriai (3 priedas);
 - žodis „TURINYS“ ir skyrių pavadinimai rašomi didžiosiomis raidėmis, o poskyrių pavadinimai — mažosiomis (išskyrus pirmąją, ji didžioji) (3 priedas).

Baigiamojo darbo priedai:

- kiekvienas priedas pradamas naujame lape, kurio viršutiniame dešiniajame kampe didžiosiomis raidėmis užrašoma PRIEDAS (šrifto dydis — 12 pt, lygiavimas pagal dešinių kraštą (angl. *right alignment*));
- priedo pavadinimas rašomas didžiosiomis raidėmis;
- jei priedų daugiau nei vienas, jie numeruojami iš eilės ir žymimi arabiškais skaitmenimis: 1 PRIEDAS, 2 PRIEDAS ir t. t.;
- jei priedų yra mažiau nei 5, jie rašomi TURINYJE ir pateikiamas kiekvienas jų puslapis;
- jei priedų yra 5 ir daugiau, pateikiamas atskiras priedų sąrašas: „PRIEDAI“. Sąrašė būtina nurodyti priedų puslapius. Sąrašas įterpiamas prieš pačius priedus, o TURINYJE tik nurodomas priedų sąrašo puslapis;
- tekste būtinai turi būti nuorodos į priedus.

3.5. Reikalavimai darbų kalbai

Mokslinis stilius. Visi studentų darbai rašomi moksliniu stiliumi. Taigi yra svarbu laikytis tam tikrų šio stiliaus normų ir atkreipti dėmesį į svarbiausias jo savybes. Svarbūs mokslinio stiliaus bruožai yra tikslumas, glaustumas, aiškumas. Derėtų logiškai ir rišliai dėstyti mintis, paistyti teksto ir minties sąsają. Moksliniu stiliumi pateikti darbai turi būti objektyvūs, vengtinas subjektyvus vertinimas ir emocijumas.

Žodžiai, parašyti moksliniu stiliumi, visada turi turėti tiesioginę reikšmę, reikia vengti dviprasmiškumo, sinonimikos, perkeltinių reikšmių, metaforizacijos. Čia taip pat linkstama į schemas, papunktinį medžiagos dėstymą.

Vienas iš svarbių šio stiliaus bruožų yra ilgoki, šabloniški tiesioginiai sakiniai. Derėtų vengti klausiamųjų ar šaukiamųjų sakinių. Rašant moksliniu stiliumi, nereikėtų vartoti pirmųjų ir antrųjų asmenų, juos derėtų pakeisti neveikiamąja rūšimi (*aš ištyriau = yra iširta, pritaikiau metodą = metodas buvo pritaikytas*).

Labai svarbu atkreipti dėmesį į teksto kalbos kultūrą. Svarbu vengti linksnių ir prielinksnių vartojimo, sakinių jungimo, žodžių darybos, žodyno klaidų.

Terminai. Mokslinis stilius pasižymi terminų gausa. Terminai sąvoką ar reiškinį pavadinami tiksliai ir yra vartojami tam tikroje vienoje mokslo šakoje. Pasitaiko terminų, apibrėžiančių skirtingas sąvokas skirtingose mokslo šakose, tačiau tai nėra dažnas reiškinys. Moksliniuose darbuose reikia vengti terminų daugiareikšmiškumo. Kiekvienos mokslo srities terminas turi turėti tiksliai fiksuotą, labai apibrėžtą turinį, visiškai nepriklausomą nuo konteksto.

Nusistovėję tam tikros mokslo šakos terminai negali turėti sinonimų. Sinonimai nereikalingi jau vien dėl to, kad be reikalo apsunkina atmintį (juk studijuojant tam tikrą mokslinę discipliną, terminus reikia išsiminti ir įsisąmoninti).

Mokslinėje kalboje vartojami terminai negali turėti emocinio atspalvio, nes jie tik pavadinami, o ne apibūdina daiktą ar reiškinį. Terminas yra neutralus žodis, tiksliai apibrėžiantis sąvokos turinį.

Terminai turi būti trumpi, tikslūs ir aiškūs. Nederėtų keisti juos daiktą ar reiškinį tiesiog apibūdinančia konstrukcija, nes tada bus atsisakyta sistemiškumo, o tai pakenks darbo vientisumui.

Moksliniame darbe terminai turi sudaryti vieningą, apibrėžtą sistemą. Terminus derėtų paaiškinti, juos klasifikuoti. Svarbu pasirinkti taisyklingus, teiktinus terminus, negriaunančius visos teksto kalbos kultūros sistemos.

Pavadinimų rašymas. Tekste svarbu teisingai parašyti pavadinimus. Didžiosiomis raidėmis pradedami įstaigų, įmonių, organizacijų, jų padalinių pavadinimai, fondų, dokumentų, švenčių, renginių ir kitokie tiesioginės reikšmės pavadinimai bei sutrumpinti jų variantai.

Jeigu įmonės ar įstaigos pavadinimas padarytas iš perkeltinės reikšmės žodžių, jis rašomas su kabutėmis (kabutes galima pakeisti pasviru šriftu) ir pradedamas didžiąja raide (*Viešoji įstaiga „Pinigai“*). Galima vartoti ir sutrumpintą įmonės statusą nusakančią konstrukciją. Tokiu atveju ji rašoma didžiosiomis raidėmis, be taškų (*AB, VŠĮ*). Tiesioginės reikšmės pavadinimai rašomi be kabučių (*Vilniaus universiteto Kauno humanitarinis fakultetas*).

Skaičių rašymas. Skaičiai, žymintys daiktų kiekį, rašomi arabiškaisiais skaitmenimis (*5 darbo vietos*). Dideli skaičiai rašomi arabiškaisiais skaitmenimis ir žodžiais arba jų sutrumpinimais (*10 tūkstančių* arba *10 tūkst.*).

Kai skaičiai žymi daiktų eilę, galima vartoti tiek arabiškuosius, tiek romėniškuosius skaičius (*10 valanda, XXI amžius*). Prie romėniškųjų skaitmenų galūnės nerašomos.

Kai pateikiami skaičiai turi matavimo vienetą, juos reikia rašyti skaitmenimis (*300 litų*). Jei skaičiai matavimo vieneto neturi, jie rašomi žodžiais (*infliacija padidėjo du kartus*). Po sutrumpinimų *Lt* (litai) ir *ct* (centai) taškas nededamas, išskyrus sakinio pabaigą.

Sutrumpinimų rašymas. Pirmą kartą minimas pavadinimas negali būti trumpinamas. Tuo atveju, kai pavadinimą ruošiamasi paminėti keletą kartų, po nesutrumpinto pavadinimo skliausteliuose reikia nurodyti jo sutrumpinimą (*Jungtinių Tautų Organizacija (JTO)*).

Prie skaitvardžio rašomas žodis *procentai* (*dešimt procentų*) gali būti trumpinamas (*10 proc.* arba *10 %*), kai skaitvardis rašomas skaitmeniu.

Visame tekste pateikiami sutrumpinimai ir kiti žymėjimai turi būti vienodi ir sudaryti tam tikrą sistemą.

Keletas svarbesnių sutrumpinimų, po kurių dedamas taškas, rašymo pavyzdžių: *doc.* — *docentas*, *dr.* — *daktaras*, *egz.* — *egzempliorius*, *el. p.* — *elektroninis paštas*, *habil. dr.* — *habilituotas daktaras*, *ir kt.* — *ir kita*, *ir pan.* — *ir panašiai*, *ir t. t.* — *ir taip toliau*, *m.* — *metai*, *mėn.* — *mėnuo*, *min.* — *minutė*, *m. m.* — *mokslo metai*, *Nr.* (*prieš skaitmenis*), *nr.* (*po skaitmenų*) — *numeris*, *plg.* — *palyginti*, *pvz.* — *pavyzdžiui*, *prof.* — *profesorius*, *p.* — *puslapis*, *r.* — *rajonas*, *sąsk.* — *sąskaita*, *sav.* — *savivaldybė*, *sek.* — *sekundė*, *sk.* — *skyrus*, *str.* — *straipsnis*, *š. m.* — *šių metų*, *t. y.* — *tai yra*, *tel.* — *telefonas*, *t.* — *tomas*, *val.* — *valanda*, *vnt.* — *vienetas*, *žr.* — *žiūrėk*.

Keletas svarbesnių sutrumpinimų, po kurių nededamas taškas, rašymo pavyzdžių: *Lt* — *litas*, *ct* — *centas*, *EUR* — *euras*, *mm* — *milimetras*, *cm* — *centimetras*, *m* — *metras*, *km* — *kilometras*, *ha* — *hektaras*, *g* — *gramas*, *kg* — *kilogramas*, *t* — *tona*, *ml* — *mililitras*, *l* — *litras*, *h* — *valanda*, *min* — *minutė*, *s* — *sekundė*.

4. REKOMENDACIJOS MAGISTRO BAIGIAMOJO DARBO GYNIMUI

Viešo gynimo procedūra:

1. Iš anksto kiekvienam baigiamajam darbui skiriamas recenzentas.
2. Darbas pristatomas auditorijai. Jis vainikuoja įdėtas pastangas ir sugebėjimus. Darbo pristatymas — tai 7 — 10 min kalba, papildoma vaizdine medžiaga.

Kalba turi būti iš anksto apgalvota. Pasidarykite trumpą kalbos konspektą, kad galėtumėte sekti minčių eigą. Tačiau neskaitykite, o pasakokite.

Kad kalba nebūtų vien tik sausų sakinių rinkinys, ją būtinai reikia iliustruoti vaizdine medžiaga. Tam gali būti naudojama programa *Microsoft PowerPoint*. Taip pat galite naudoti ir kitą vaizdinę medžiagą, pavyzdžiui, bukletus ir pan. Prezentacija neturėtų būti statiška, padarykite bent minimaliai animacijos elementų (pvz., kad vienas punktas po kito atsirastų, kažkas apsiauktų ir pan.).

Skaidrėse darbo pristatymo metu turi būti:

- titulinė skaidrė: universiteto pavadinimas, darbo pavadinimas, autoriaus pavardė ir vardas, darbo vadovo mokslinis vardas, laipsnis, jo pavardė ir vardas (1 skaidrė);
- darbo tikslas, uždaviniai, metodai (1 skaidrė);
- teorinė dalis (1—2 skaidrės, labai koncentruotai pateikti pagrindinius teorijos aspektus, atlasas/sukurats naujoves);
- analitinė dalis (1—2 skaidrės, labai koncentruotai pateikti pagrindinius analitinės dalies rezultatus, sukurtą modelį)
- tyrimas — tyrimo metodika ir pagrindiniai / esminiai tyrimo rezultatai (gali būti daugiau skaidrių, nes visa prezentacija turi akcentuoti šį atliktą tyrimą ir gautus esminius rezultatus);
- išvados (1 skaidrė, nebūtina pateikti visas išvada, tik pačias esmingiausias);
- padėka už dėmesį (1 skaidrė);
- titulinė skaidrė (1 skaidrė);

Visos skaidrės, išskyrus pirmąją (titulinę), turi būti sunumeruotos ir pažymėtos atstovaujamo universiteto pavadinimu bei besiginančiojo vardu ir pavarde (2 pav.). Iš viso turėtų būti apie 9—12 skaidrių. Jos visos turi turėti bendrą stilių, pavyzdžiui, rėmelį, pavadinimų šriftą ir dydį ir kt.

Darbo tikslas ir uždaviniai	
<p>Darbo tikslas — nustatyti organizacijos veiksmų įtaką įmonės strategijai ir sudaryti strategijos pasirinkimo ir įgyvendinimo modelį.</p>	<p>Uždaviniai:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Pagal keturias strategijos teorijas išskirti veiksmus, lemiančius įmonės strategiją;2. Nustatyti atskirų veiksmų ryšį su įmonės savybėmis;3. Išskirti prioritetinius veiksmus, pasirenkant skirtingas strategijas;4. Sudaryti veiksmų įtakos, pasirenkant strategijas, modelį.
1	<small>Vardenis Pavardenis Vilniaus universitetas, KHF</small>

Šaltinis: sukurta autorių.

2 pav. Skaidrės pavyzdys

Prieš pradėdami kalbą, pasisveikinkite su komisija ir tik po to pereikite prie savo darbo pristatymo. Baigęs kalbą, padėkokite už dėmesį.

1. Komisijos pirmininkas supažindina su darbo vadovo atsiliepimu ir recenzija. Su vadovo ir recenzento klausimais galite susipažinti ir pasiruošti į juos atsakyti iš anksto.
2. Recenzantai pareiškia savo nuomonę apie darbą ir užduoda klausimus.
3. Pateikiami gynimo komisijos narių ir kitų gynimo dalyvių klausimai ir atsakymai į juos be išankstinio pasirengimo.
4. Uždareme gynimo komisijos posėdyje darbai įvertinami, pasibaigus visų tos dienos posėdžio darbų gynimui.

LITERATŪRA

1. ARBNOR, I; BJERKE, B. (1997) *Methodology for creating business knowledge*. London: SAGE Publications. 548 p. ISBN 0-7619-0449-2.
2. ATKOČIŪNIENĖ, Z. O; JANONIS, O; GREBLIAUSKIENĖ, B. (2001) *Studijų darbų metodiniai nurodymai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla. 43 p.
3. BARTKUS, E. V; MATIUŠAITYTĖ, R; ŠARKIŪNAITĖ, I; PAŠKEVIČIŪTĖ, G. (2008) *Metodiniai nurodymai socialinių mokslų krypties studentų darbams*. Kaunas: VU KHF. 55 p. ISBN ISBN 978-9955-33-137-7.
4. BARŠAUSKIENĖ, V; MAČERINSKIENĖ, I. (2003) *Studijų darbų parengimo tvarka: mokomoji knyga*. Kaunas: Technologija. 78 p. ISBN 9955-09-064-2
5. DEGUTIS, M. (1999) *Socialinių tyrimų metodologija*. Kaunas: Naujasis lankas. 84 p. ISBN 9986-896-86-X.
6. FITZPATRICK, J; SECRIST, J; WRIGHT, D. J. (1998) *Secrets for a successful dissertation*. London: SAGE Publications. 183 p. ISBN 0-7619-1250-9.
7. GAPUTIENĖ, I; MATIUŠAITYTĖ, R; ŠARKIŪNAITĖ, I; TAMAŠEVIČIUS, V. (2003) *Socialinių mokslų studijų darbų rengimo tvarka*. Kaunas: Naujasis LANKAS. 54 p. ISBN 9955-03-157-3.
8. KARDELIS, K. (2002) *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Kaunas: Judex. p. 398. ISBN 9986-948-65-7.
9. KARDELIS, K. (2007) *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai : (edukologija ir kiti socialiniai mokslai) : vadovėlis*. Šiauliai : Lucilijus, 2007. p. 398. ISBN 9955655356.
10. KROMREY, H. (1995) *Empirische Sozialforschung*. 7 Aufl. Opladen: Leske+Budrich. 456 p. ISBN 3-8100-1539-3.
11. KUADA, J. (1999) *Project guide for foreign students*. The University of Aalborg, center for international studies. 42 p.
12. KVIETKAUSKAS V; KINDERYS A; VILUVEITAS V. (1985) *Tarptautinių žodžių žodynas*. Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija. 528 p.
13. MISEVIČIUS, V. (1995) *Mokslinių tiriamųjų darbų vadyba*. Kaunas: Technologija. 182 p. ISBN 9986-13-245-2:6.00.
14. PEČKAITIS, J. S; MAČERINSKIENĖ, I. (2009) *Bakalauro baigiamojo darbo rengimo tvarka: mokomasis leidinys*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras. 60 p. ISBN 978-9955-19-153-7
15. RANJIT, K. (1999) *Research Methodology: a Step-by-Step Guide for Beginners*, Great Britain: Sage Publications, Inc. (Chapters 1: Research: a way of thinking, p. 1-13; Chapter 2: The research process: a quick glance, p. 14 – 21; Chapter 13: Writing a research proposal, p. 169 – 186). 276 p. ISBN 0-7619-6213-1.
16. RIENCKER, L; JORGENSEN, P. S. (2003) *Kaip rašyti mokslinį darbą*. Vilnius: Aidai. 277 p. ISBN 9955-445-65-3.
17. RINKEVIČIENĖ, A. (2003) *Oficialiųjų ir kitų raštų rengimas*. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla. 121 p. ISBN 9986-38-439-7.
18. SAKALAUSKAS, V. (1998) *Statistika su Statistica*. Vilnius: Margi raštai. 228 p. ISBN 9986-09-183-7.
19. ŠARKIŪNAITĖ, I; MATIUŠAITYTĖ, R; ČIUTIENĖ, R; GAPUTIENĖ, I; TAMAŠEVIČIUS, V. (2004) *Socialinių mokslų studijų darbų metodiniai nurodymai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidyklos spaustuvė. 45 p. ISBN 9986-19-697-3.

20. ŽUPERKA, K. (2001) *Stilistika*. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla. 113 p.
ISBN 9986-38-079-0.

PRIEDAI

1 PRIEDAS Magistro darbo pirmojo titulinio lapo pavyzdys.....	43
2 PRIEDAS Santrumpų, kentelių ir paveikslų sąrašų pavyzdžiai	45
3 PRIEDAS Turinio struktūros pavyzdys.....	46
4 PRIEDAS Magistro darbo tarpinių atsiskaitymų reikalavimai	48
5 PRIEDAS Lentelės	50
6 PRIEDAS Paveikslai	52
7 PRIEDAS Santraukos (užsienio kalba) antraštės pavyzdys	54

MAGISTRO DARBO PIRMOJO TITULINIO LAPO PAVYZDYS

**VILNIAUS UNIVERSITETO
KAUNO HUMANITARINIO FAKULTETO**

14 B

14 B

Tarpas 30pt

VERSLO EKONOMIKOS IR VADYBOS KATEDRA

14

Tarpas 60pt

Verslo administravimo studijų programa
Kodas 12345678

12

12

Tarpas 66 pt

VARDENIS PAVARDENIS

12

Tarpas 54pt

MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS

12

Tarpas 54pt

**MOTYVAVIMO TEORIJŲ ĮTAKA DARBUOTOJŲ SKATINIMUI
LIETUVOS ĮMONĖSE**

14 B

Tarpas 270pt

Kaunas 2011

12

1 PRIEDAS (TĘSINYS)
MAGISTRO DARBO ANTROJO TITULINIO LAPO PAVYZDYS

VILNIAUS UNIVERSITETO
KAUNO HUMANITARINIO FAKULTETO

14 B

14 B

Tarpas 30pt

VERSLO EKONOMIKOS IR VADYBOS KATEDRA

14

Tarpas 108pt

VARDENIS PAVARDENIS

12

Tarpas 36 pt

MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS

12

Tarpas 78pt

MOTYVAVIMO TEORIJŲ ĮTAKA DARBUOTOJŲ SKATINIMUI
LIETUVOS ĮMONĖSE

14 B

Tarpas 96pt

Darbo vadovas _____
(parašas)

Magistrantas _____
(parašas)

10

10

(darbo vadovo mokslo laipsnis,
mokslo pedagoginis vardas,
vardas ir pavardė)

Darbo įteikimo data _____

10

10

Registracijos Nr. _____

10

10

Tarpas 160pt

Kaunas 2011

12

SANTRUMPŲ, LENTELIŲ IR PAVEIKSLŲ SĄRAŠŲ PAVYZDŽIAI

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

ŽIV – žmogiškųjų išteklių valdymas
IT – informacinės technologijos
SVV – smulkus ir vidutinis verslas

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Referato struktūra.....	5
2 lentelė. Kursinio darbo struktūra	5
3 lentelė. Projekto struktūra.....	6
4 lentelė. Bakalauro darbo struktūra.....	7

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Tyrimo procesas.....	12
2 pav. Skaidrės pavyzdys.....	29

TURINIO STRUKTŪROS PAVYZDYS
TVVM ir VAM studijų programos

TURINYS

LENTELIŲ SĄRAŠAS	4
PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS	4
ĮVADAS	5
1. ORGANIZACIJOS MOKYMOŠI POVEIKIS VIEŠBUČIO PASLAUGŲ KOKYBEI TEORINIS PAGRINDIMAS.....	9
1.1. Besimokančios organizacijos koncepcija: samprata, bruožai, efektyvumas	9
1.2. Paslaugų kokybės specifiškumas viešbučių versle ir kokybės vertinimo modeliai	19
1.3. Besimokančios organizacijos ir paslaugų kokybės sąsaja	24
2. ORGANIZACIJOS MOKYMOŠI POVEIKIO PASLAUGŲ KOKYBEI IŠTYRIMO LYGIS	31
2.1. Organizacijos mokymosi poveikio ir paslaugų kokybės tyrimų aspektai Lietuvoje ir užsienio šalyse	31
2.2. Teorinis organizacijos mokymosi poveikio paslaugų kokybei modelis	39
3. ORGANIZACIJOS MOKYMOŠI POVEIKIO VIEŠBUČIŲ PASLAUGŲ KOKYBEI TYRIMAS.....	42
3.1. Tyrimo metodika.....	42
3.2. Organizacijos mokymosi poveikio viešbučių paslaugų kokybei tyrimo duomenų analizė.....	45
3.3. Organizacijos mokymosi poveikio viešbučio paslaugų kokybei tyrimo rezultatų įvertinimas	53
IŠVADOS	57
SANTRAUKA (anglų kalba)	59
LITERATŪROS SĄRAŠAS	60
1 PRIEDAS Anketa	65
2 PRIEDAS Anketos rezultatų suvestinė	67

3 PRIEDAS (TĘSINYS)

TURINIO STRUKTŪROS PAVYZDYS
MPVM studijų programos

TURINYS

LENTELIŲ SĄRAŠAS	4
PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS	4
ĮVADAS	5
1. MOTERS STEREOTIPŲ RAIŠKOS REKLAMOJE TEORINĖS STUDIJOS.....	7
1.1. Reklamos konceptualioji esmė.....	7
1.2. Moters stereotipų reklamoje teorinė analizė	12
1.3. Moters stereotipų naudojimo reklamoje socialinės pasekmės	16
1.4. Moters stereotipų naudojimo reklamoje socialinės atsakomybė	20
2. MOTERS STEREOTIPŲ RAIŠKOS REKLAMOJE TYRIMO METODOLOGIJA..	24
2.1. Moters stereotipų raiškos reklamoje teorinis modelis	24
2.2. Tyrimo metodika	28
2.3. Tyrimo tikslas ir uždaviniai	30
3. MOTERS STEREOTIPŲ RAIŠKOS REKLAMOJE EMPIRINIS TYRIMAS IR JO REZULTATAI.....	31
3.1. Moters stereotipų raiškos reklamoje atvejų analizė	31
3.2. Moters stereotipų raiškos reklamoje kokybinio tyrimo projektavimas, eiga ir rezultatai	40
3.2.1. Kokybinio tyrimo projektavimas ir eiga	40
3.2.2. Kokybinio tyrimo rezultatų analizė ir apibendrinimas	40
3.3. Moters stereotipų raiškos reklamoje kiekybinio tyrimo projektavimas, eiga ir rezultatai	41
3.3.1. Kiekybinio tyrimo projektavimas ir eiga	41
3.3.2. Kiekybinio tyrimo rezultatų analizė ir apibendrinimas	44
3.4. Moters stereotipų raiškos reklamoje teorinio modelio empirinis patikrinimas	56
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI	58
SUMMARY	60
LITERATŪROS SĄRAŠAS	61
PRIEDAI.....	68

MAGISTRO DARBO TARPINIŲ ATSISKAITYMŲ REIKALAVIMAII metai, I semestras

1. Temos suformulavimas;
2. Baigiamojo darbo įvado dalinis parengimas:
 - temos aktualumas;
 - problemos ištyrimo lygis;
 - darbo objektas;
 - darbo tikslas ir uždaviniai.
3. Ne mažiau kaip 30 literatūros šaltinių analizė laisva forma (literatūra bent trimis kalbomis).

Atsiskaitymas:

- Magistro darbo ataskaita rengiama viso semestro metu, konsultuojantis su darbo vadovu. Semestro pabaigoje atsiskaitoma kvalifikacinėje komisijoje, viešai pristatant ir ginant visiškai parengtą ataskaitą su vadovo įvertinimu.

I metai, II semestras

1. Baigiamojo darbo temos patikslinimas ir įvado koregavimas bei papildymas likusiomis įvado struktūrinėmis dalimis;
2. Baigiamojo darbo teorinės dalies parengimas:
 - atsirenkamos ir analizuojamos teorijos ir koncepcijos nagrinėjama tema;
 - formuojami darbiniai apibrėžimai;
 - atsirenkami ir suformuojami modeliai, pagal kuriuos bus plėtojama analizė analitinėje darbo dalyje.
3. Literatūros sąrašo papildymas.

Atsiskaitymas:

- Magistro darbo ataskaita rengiama viso semestro metu, konsultuojantis su darbo vadovu. Semestro pabaigoje atsiskaitoma kvalifikacinėje komisijoje, viešai pristatant ir ginant visiškai parengtą ataskaitą su vadovo įvertinimu.

II metai, III semestras

1. Baigiamojo darbo temos patikslinimas ir įvado koregavimas;
2. Baigiamojo darbo metodologinės/teorinės dalies papildymas ir koregavimas;
3. Baigiamojo darbo analitinės dalies parengimas:
 - analizuojami Lietuvoje ir užsienyje atlikti darbai bei tyrimai;
 - atsirenkami ar suformuojami modeliai arba iškeliamos hipotezės, pagal kurias bus vykdomas tyrimas rezultatų dalyje
4. Literatūros sąrašo papildymas, atskirai išskiriant mokslinės literatūros sąrašą ir informacijos šaltinių sąrašą.

Atsiskaitymas:

- Magistro darbo ataskaita rengiama viso semestro metu, konsultuojantis su darbo vadovu. Semestro pabaigoje atsiskaitoma kvalifikacinėje komisijoje, viešai pristatant ir ginant visiškai parengtą ataskaitą su vadovo įvertinimu.

4 PRIEDAS (tesinys)

II metai, IV semestras

1. Baigiamojo darbo temos patikslinimas ir įvado koregavimas;
2. Baigiamojo darbo metodologinės/teorinės bei analitinės dalių papildymas ir koregavimas;
3. Baigiamojo darbo rezultatų dalies parengimas:
 - pateikiama tyrimo metodika (tyrimo tikslas, tyrimo uždaviniai, tyrimo metodai, tyrimo imtis, tyrimo organizavimas);
 - pateikiami tyrimo rezultatai, paaiškinantys hipotezių patvirtinimą arba atmetimą;
 - rezultatai analizuojami, interpretuojami, įvertinami ir daromos išvados.
4. Išvadų ir pasiūlymų parengimas;
5. Santraukos parengimas;
6. Literatūros sąrašo papildymas;
7. Magistro baigiamojo darbo apiforminimas pagal metodinius reikalavimus.

Atsiskaitymas:

- Magistro baigiamasis darbas ginamas kvalifikacinėje komisijoje, įgyjant magistro mokslo laipsnį.

LENTELĖS

Lentelė apiforminama taip:

N lentelė

Lentelės pavadinimas

Stulpelio pav.	Stulpelio pav.

Šaltinis:

1. *Lentelė viename puslapyje*

- *Jei lentelė paimta iš tam tikro šaltinio, ji apiforminama taip:*

1 lentelė

Galimi indėlių ir atlygių variantai

Indėliai	Atlygiai
Laikas	Užmokestis
Išsilavinimas	Piniginis skatinimas, pašalpos

Šaltinis: DESSLER, G. (1999) Personalo valdymo pagrindai, p. 11.

- *Jei lentelė sudaryta autoriaus, ji apiforminama taip:*

1 lentelė

Bendradarbiavimo motyvacinio metodo taikymas

Bendradarbiavimas pasireiškia	Bendradarbiavimas nepasireiškia
Darbuotojams svarbus pasitenkinimas darbu	Darbuotojai per darbą patenkina svarbius savo poreikius
Darbas reikalauja kūrybiškumo	Darbas yra nuobodus

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

- *Jei lentelė sudaryta autoriaus, remiantis tam tikru šaltiniu, ji apiforminama taip:*

1 lentelė

Vadovo ir pavaldinio vertybių palyginimas

Vadovo vertybės	Pavaldinio vertybės
Išipareigojimas visai organizacijai	Išipareigojimas grupei ar organizacijos skyriui
Rezultatai vertinami pagal ilgalaikius laimėjimus	Rezultatai vertinami pagal trumpalaikius laimėjimus

Šaltinis: sudaryta autoriaus pagal BARŠAUSKIENĖ, V. (1999) Žmogiškieji santykiai, p. 109.

2. *Lentelė užima daugiau negu vieną puslapį*

1 puslapyje lentelė apiforminama taip:

1 lentelė

Galimi indėlių ir atlygių variantai

Indėliai	Atlygiai
Laikas	Užmokestis
Išsilavinimas	Piniginis skatinimas, pašalpos
Patirtis	Išskirtinis dėmesys

LENTELĖS

2 puslapyje lentelė tęsiama ir apiforminama taip:

1 lentelės tęsinys

Indėliai	Atlygiai
Kūrybiškumas	Karjeros galimybė
Lojalumas organizacijai	Maloni darbo aplinka
Amžius	Galimybė tobulėti

Šaltinis: DESSLER, G. (1999) Personalo valdymo pagrindai, p. 11.

PAVEIKSLAI

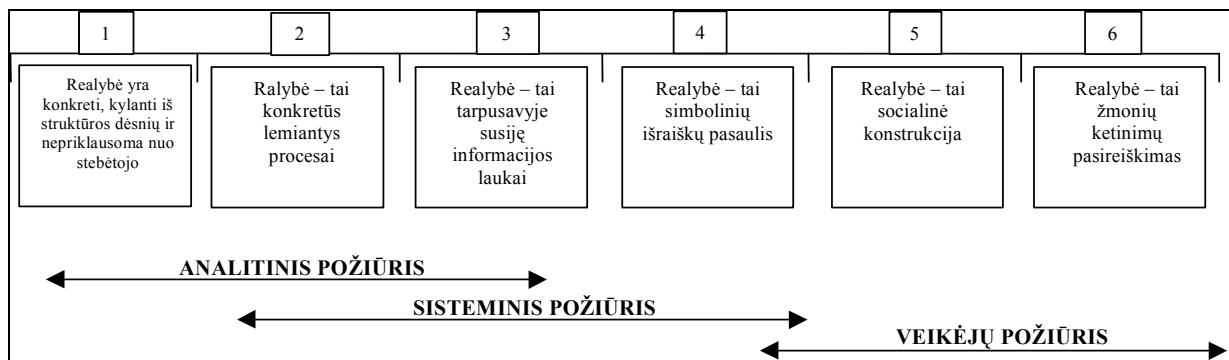
Paveikslas apiforminamas taip:

Šaltinis:

N pav. Paveikslo pavadinimas

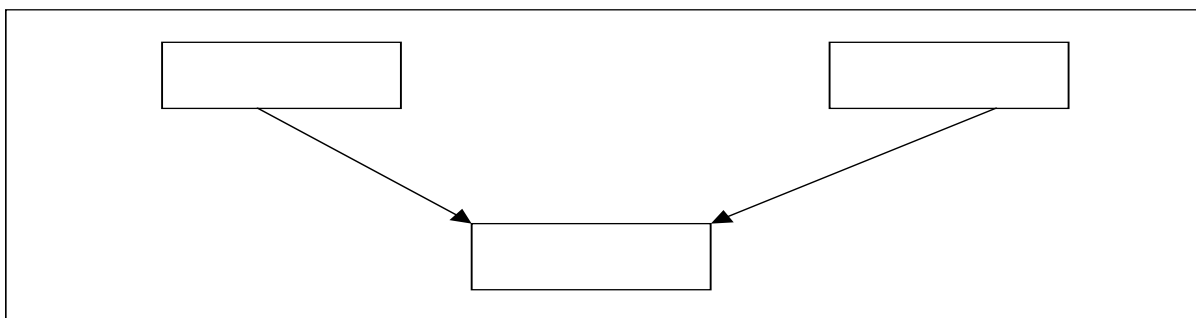
- *Jei paveikslas paimtas iš tam tikro šaltinio, jis apiforminamas taip:*

Šaltinis: ARBNOR, I.; BJERKE, B. (1996) Methodology for Creating Business Knowledge, p. 30.

1 pav. Metodologija ir paradigmatinė pozicija

- *Jei paveikslas sukurtas autoriaus, jis apiforminamas taip:*

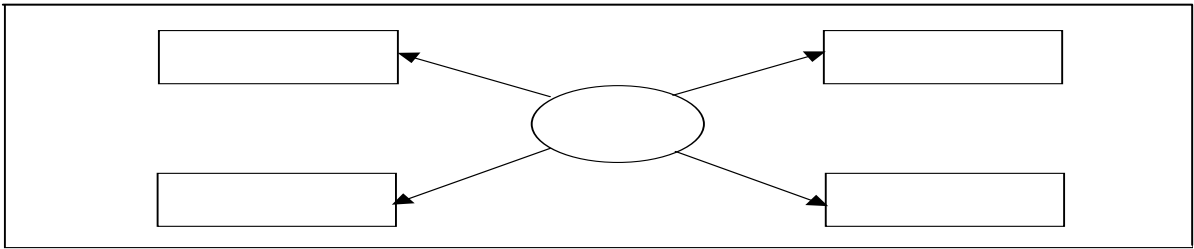

Šaltinis: sukurta autoriaus.

1 pav. Objektų sujungimas į vieną objektą

6 PRIEDAS (TĘSINYS)

- *Jei paveikslas sukurtas autoriaus remiantis tam tikru šaltiniu, jis apiforminamas taip:*

Šaltinis: sukurta autoriaus pagal ARBNOR, I.; BJERKE, B. (1996) Methodology for Creating Business Knowledge, p. 45.

1 pav. Metodologija ir paradigmatinė pozicija

SANTRUKOS (UŽSIENIO KALBA) ANTRAŠTĖS PAVYZDYS

PAVARDENIS, Vardenis. (2011) *Organizational Culture of Lithuanian Industrial Companies Between Stability and Change*. MBA Graduation Paper. Kaunas: Kaunas Faculty of Humanities, Vilnius University. 75 p.

S U M M A R Y

Santraukos tekstas